

THE FAR EAST

LANGS VLAAMSE WEGEN #2

ARCHIPEL

www.archipelvzw.be
info@archipelvzw.be

SAMENSTELLING REISGIDS

Sigrid Decramer
Dominique Pieters

VORMGEVING

Martine Pollier

oktober 2017

INLEIDING

.....

We reizen de wereld rond, op zoek naar alles wat anders en boeiend is. We zijn gefascineerd door verre bestemmingen en zijn maar al te fier als er een aantal architectuuriconen op ons palmares staan. Maar vaak vergeten we wat er in onze achtertuin of in ons eigen Vlaamse land gebeurt. Of we kennen de projecten wel -uit publicaties en foto's- maar we hebben niet de tijd voor de omweg als we dan al eens in de buurt zijn. Nu, met ons huidige mobiliteitsprobleem, met alle stress vandien, neemt die omweg net wat meer tijd, en zo vergeten we welke rijkdom aan boeiende en inspirerende projecten ons Vlaanderen heeft.

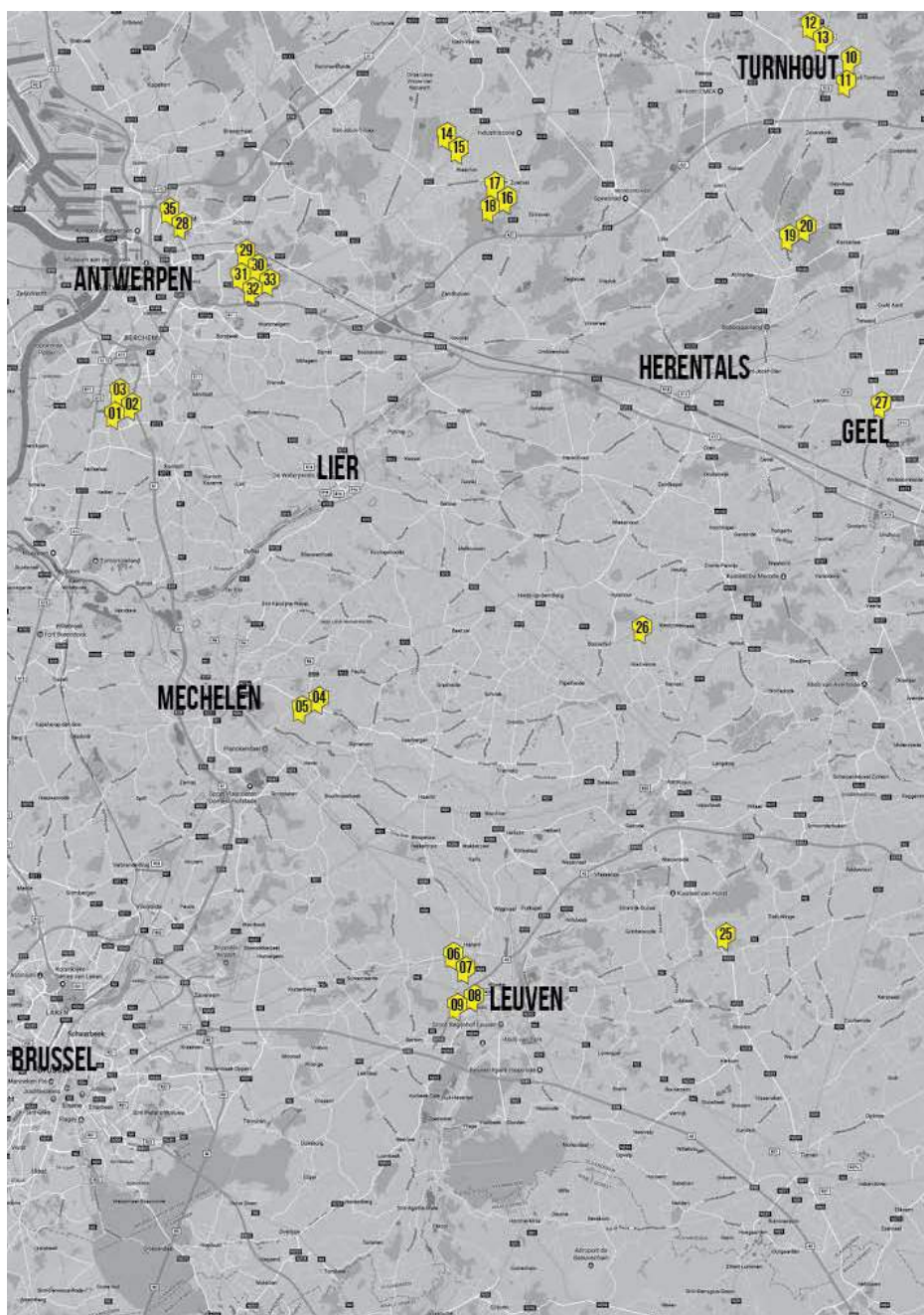
Een stap, een poging, een vraag naar onthaasting dus en wel eens de tijd nemen om die architectuur 'van bij ons' te ontdekken.

En hoe meer we prospecteren, hoe meer we zelf ontdekken. We trachten de architectuur van het hele Vlaamse land (letterlijk) in (of op) kaart te brengen. We maken een short list, een programma ter prospectie en gaan op pad. We schrappen, maar voegen even goed toe. We zoeken, kijken, herbekijken en komen tot een programma. Een programma om samen met jullie gedurende de komende vier dagen op pad te gaan.

Na de Wild West doen we deze keer de Far East aan. We starten in Antwerpen om af te zakken richting het Mechelse en een klein deel Vlaams-Brabant mee te pikken. Nadien gaan we via de Kempen naar het verre Limburg, om uiteindelijk weer naar het Antwerpse terug te keren. Kiezen is verliezen wordt gezegd, maar we hebben geenszins het gevoel te hebben verloren. Integendeel! We zijn fier jullie de komende dagen te mogen meenemen naar sterk werk, en denken, hopen dat jullie even verwonderd zullen zijn als wij. Een verwondering die verder reikt dan het gebouw, de plek of het project want ook nu weer heeft de gastvrijheid van bouwheren en het enthousiasme van architecten die ter plaatse willen komen om hun project toe te lichten, ons ontroerd. We willen hen dan ook bedanken om de ongelofelijke meerwaarde die ze hierdoor betekenen voor deze reis.

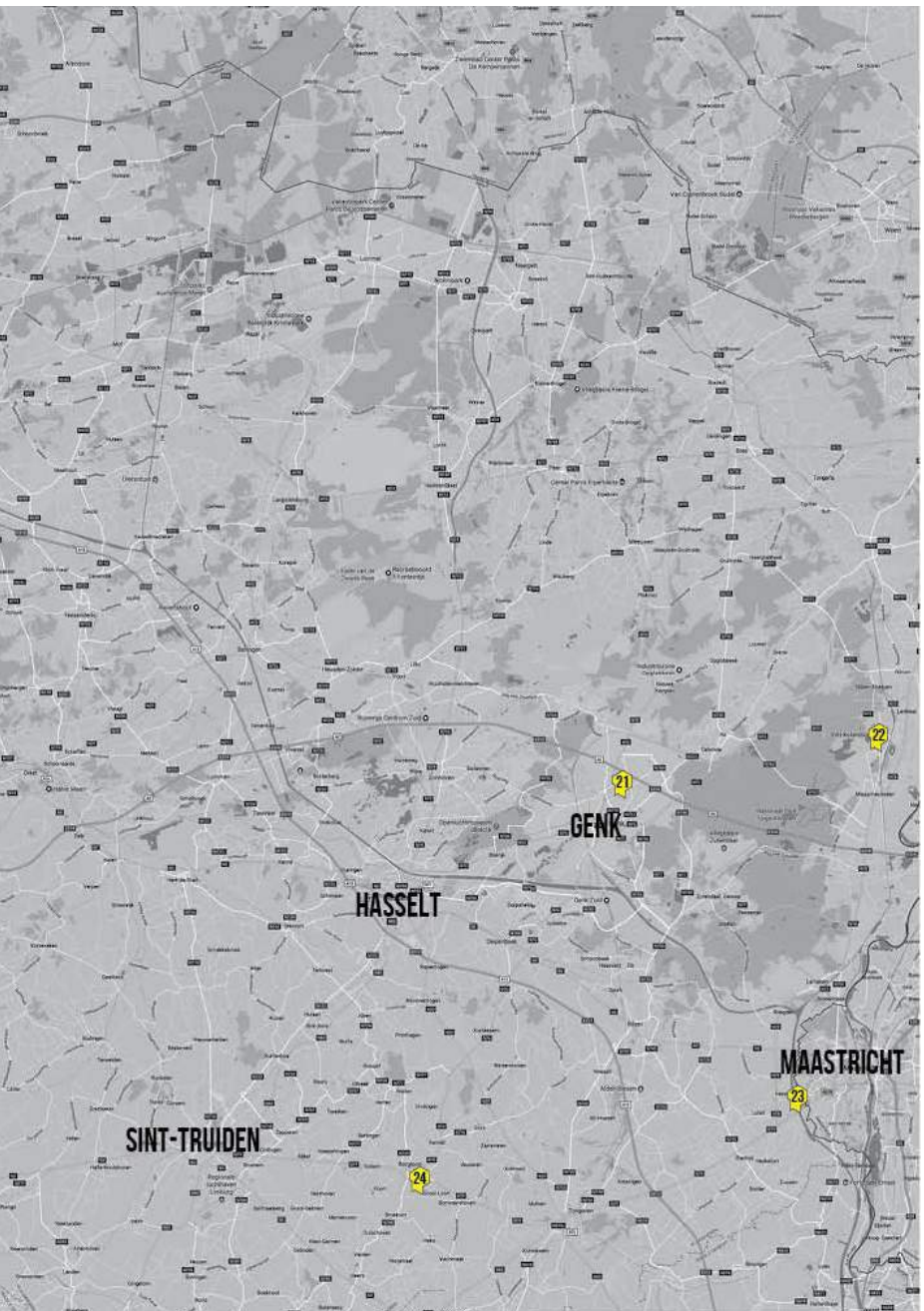
Sommigen houden niet van een boek met open einde. Toch hebben wij het gevoel, na de twee delen van ons tweeluik 'Langs Vlaamse Wegen', dat er meer en nog in zit. Een vlam, een goesting is gaan branden en startte uit praktische overwegingen met het Vlaamse hinterland. Ondertussen hebben we ook nog een schat aan projecten op onze kaart in andere landsdelen en hopen we jullie in een iets verdere toekomst te mogen meenemen naar onze centrumsteden of op een Waalse of Brusselse bus, metro of tram langs communautaire grenzen of paden.

To be continued...
Sigrid Decramer

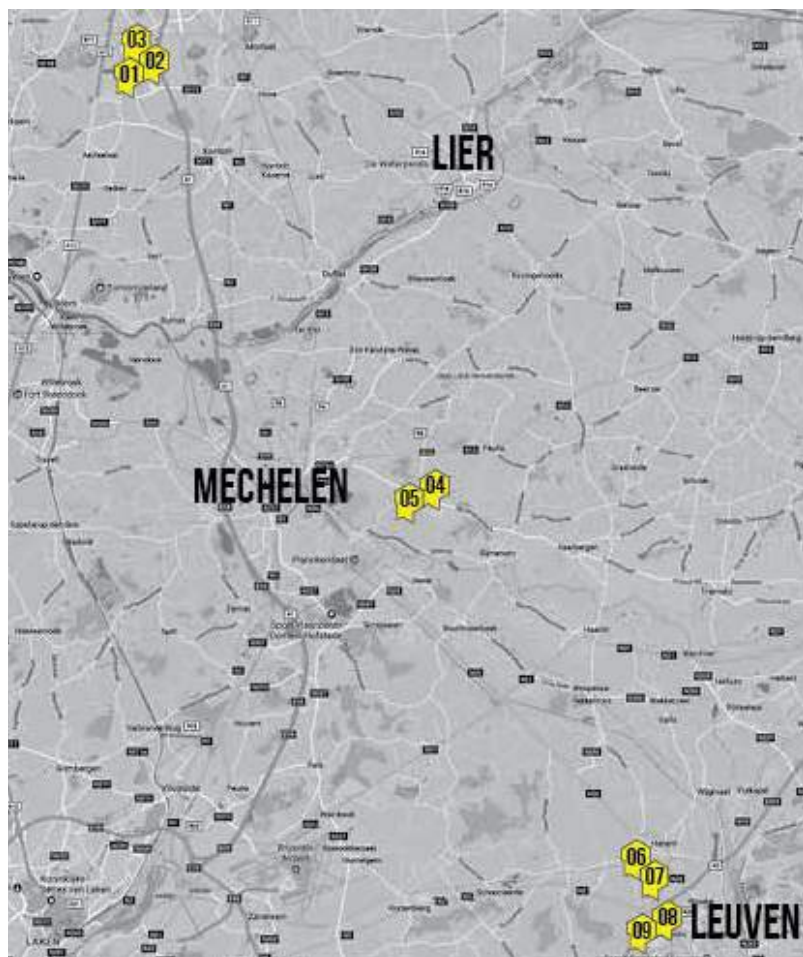
THE FAR EAST

LANGS VLAAMSE WEGEN #2

VOORKEMPEN

01	Gebouw O	6
02	Gebouw M	9
03	Topsportschool	10
04	Gemeenschapscentrum 't Blikveld	12
05	Administratief Centrum	14
06	Woning van den Schrieck	18
07	Woning Vandervaeren	21
08	Inkomgebouw UZ Gasthuisberg	23
09	Psychiatrisch centrum Gasthuisberg	25

01 GEBOUW O

META ARCHITECTUURBUREAU, 2016

.... Fort VI-straat, Wilrijk

In het hart van de campus Drie Eiken in Wilrijk hebben META en TRACTEBEL (ism. Storimans Wijffels architecten) in opdracht van de Universiteit Antwerpen een auditorium- en onderzoeksgebouw gerealiseerd. Gebouw O biedt naast acht auditoria, twee microscopiezalens, één bioruimte en één practicumzaal ook ruimte aan een reprografische dienst, 216 fietsenstallplaatsen en twee ruime inkomhallen.

Zowel de faculteiten Geneeskunde en Gezondheidswetenschappen, Farmaceutische, Biomedische en Diergeneeskundige Wetenschappen als Biologie vinden er een onderkomen. Waar de studenten vroeger verspreid waren over verschillende campussen in Antwerpen, worden ze nu verenigd in één gebouw.

“Door extra aandacht te besteden aan de ruwbouw kunnen diverse afwerkingslagen weggelaten worden. Dat resulteert in een solide, student-resistente constructie.” (Niklaas Deboutte)

“Gebouw O is een helder en compact volume, een eye-catcher voor de campus met een zo klein mogelijke ruimtelijke stempel.” (Eric Soors)

Onderwijsgebouwen vormen meer dan alleen de infrastructuur waarin leslokalen en administratieve ruimtes functioneel zijn ondergebracht. Leren gebeurt niet louter door het volgen van lessen en het overdragen van kennis, maar wordt voor een substantieel deel gestimuleerd door de sociale interactie die ontstaat bij de verwerking van deze kennis.

Dit uitgangspunt wordt ingezet door in het hart van het gebouw een atrium te creëren als ontmoetingsplaats waarrond de andere functies

georganiseerd worden. Een aangename plek waar men elkaar op een informele manier kan ontmoeten, inspiratie kan opdoen en waar ideeën vorm krijgen.

Spiegelsymmetrie in een leesbaar gebouw

Gebouw O is een helder en compact volume dat enerzijds een eye-catcher moet vormen op de campus maar anderzijds een zo klein mogelijke ruimtelijke stempel op de site mocht drukken. Het evenwicht tussen affirmatie en integratie, en de verbindende rol van Gebouw O resulteren in een alzijdig gebouw met een dubbele inkompartij, dat diagonaal gespiegeld is, zodat beide zijden een evenwaardige toegang toegewezen kregen. Op niveau -1 en niveau +1 worden telkens vier auditoria georganiseerd rond het centraal atrium met grote lichtstraat die het zenitale daglicht laat afdalen tot de ondergrondse verdieping. De begane grond is voor gemeenschappelijke functies en voor ruime inkom- annex ontmoetingsruimtes. Van hieruit vertrekken 4 compacte trappenhuisen die zorgen voor korte circulatielijnen en snelle brandevacuatie tijden. De bovenste verdieping (+3) is gereserveerd voor de practicum- en microscopiezalen.

Maximale lichtinval met zwevende volume in geperforeerde gouden aluminiumplaten

De gevel van het gelijkvloers is 1 module naar binnen geplaatst waardoor een overdekte rondgang ontstaat. Het zwevende volume erboven wordt omhuld door geperforeerde gouden aluminium platen. Deze platen vormen een vaste zonwering voor de auditoria, microscopie- en practicumzalen en zorgen voor zacht gefilterd licht en een buitenzicht. De panelen kunnen op de 3de verdieping geopend worden om in de praktijklokalen een maximale lichtinval te hebben. Door zowel de gevel als het plafond van de rondgang en de foyers uit te voeren in hetzelfde materiaal ontstaat er een coherent zwevend volume dat 's avonds door strooilicht een spoor van gebruik laat zien aan zijn omgeving.

Prominente rol voor kunstintegratie op de campus met kunstenaar Perry Roberts

Voor de kunstintegratie werd beroep gedaan op kunstenaar Perry Roberts (UK). Op de gevel werd een foto van studenten en docenten gepost in de gouden aluminium gevelplaten. De afbeelding refereert naar de traditionele klasfoto's en werd gerasterd in dots met 5 verschillende diameters. Door gebruik van de CNC-techniek kan op eenvoudige wijze elk paneel uniek worden gemaakt. Op korte afstand krijgt men een abstrahering van het beeld, slechts op een grotere afstand wordt het beeld leesbaar.

Ruwbouw is afbouw

Ook hier hanteerde META het 'ruwbouw is afbouw' principe. Door extra aandacht te besteden aan de ruwbouw kunnen diverse afwerkingslagen weggelaten worden. Dat resulteert in een solide, student-resistente constructie. Het interieur werd verder afgewerkt met yellow pine multiplex, naaldvilt tapijt en hoogglans gepolijste inox. Bij het betreden van het gebouw wordt een geleidelijke overgang gemaakt in de hardheid en ruwheid van de materialen.

Duurzame schil

Vanuit een langetermijnvisie van de Dienst Infrastructuur van de Universiteit Antwerpen wordt veel belang gehecht aan een degelijke en goed geïsoleerde buitenschil. Door het compacte volume en voldoende isolatie in meerdere lagen worden lage u-waarden gehaald, resulterend in een zeer gunstige K16. De luchtdichtheid eindigt volgens de eindtest net onder de passiefnorm.

“Onze ‘Operatie buitencampus’ is nu helemaal achter de rug. Nu kunnen we onze Campus Drie Eiken met recht en reden onze life sciences campus noemen, waardoor onze universiteit prima gewapend is voor de uitdagingen van de toekomst.”

(Alain Verschoren, rector van de Universiteit Antwerpen)

Landschapsontwerp

META liet zich voor de inplanting en omgevingsaanleg bijstaan door Urban Design & Landscape Architectuurbureau West 8 uit Rotterdam.

Technieken

Voor stabiliteit, technieken, EPB-verslaggeving en akoestiek werkte META samen met Tractebel.

Inplanting en context

Campus Drie Eiken is gelegen ter hoogte van de Fort VI-site in Wilrijk. Verschillende ingrepen hebben door de geschiedenis heen het gebouwde en onbebouwde landschap gevormd tot het beeld dat we vandaag kennen. De verschillende faculteiten en hun ondersteunende faciliteiten liggen verspreid over het gebied. Verschillende soorten uitstraling kunnen hierin onderscheiden worden. Bos, dreef en orthogonaal grid vormen enkele van de opmerkelijkste karakters.

Bron: META architectuurbureau, <https://meta.be/nl/pers/gebouw-o-van-meta-versterkt-hart-van-ua-campus>

02 GEBOUW M

META ARCHITECTUURBUREAU, 2017

.... Fort VI-straat, Wilrijk

Om alle lessen van de faculteiten Geneeskunde en Gezondheidswetenschappen, Farmaceutische en Biomedische Wetenschappen mogelijk te maken op de universiteitscampus Drie Eiken, realiseert META een nieuw leslokalen- en onderzoeksgebouw in opdracht van de Universiteit Antwerpen. Het gebouw biedt naast praktijklokalen en pc-classes ook ruimte aan voor zelfstudie.

Gebouw M bevindt zich centraal op de campus, ten zuiden van Gebouw O. Beiden vormen ze samen met het tussenliggende plein het toekomstige hart van de campus, op de verbinding tussen de identiteiten 'bos' met vrijstaande gebouwen en het 'stedelijke grid' met een hogere compactheid en dichtheid.

Door een deels verzonken gelijkvloers met fietsenparking vormt Gebouw M de tegenpool van Gebouw O, dat op een sokkel staat. De les- en praktijklokalen zijn vervolgens op drie bovengrondse verdiepingen rondom een circulatieluis met in zijn midden een vide georganiseerd. De centrale inkomhal op de 1e verdieping is bereikbaar via twee traphallen, waarvan de translucente bekleding het gelijkvloers verlicht. Het resultaat is een compact gebouw, met energetische en organisatorische voordelen, steunend op een ritme van terugliggende inox kolommen.

Bron: META architectuurbureau, <https://meta.be/nl/projecten/gebouw-m-ua>

03 TOPSPORTSCHOOL

COMPAGNIE O, 2016

..... Edegemsesteenweg 100, Wilrijk

Er bestaat geen handleiding voor het ontwerpen van een topsportschool. Voor architecten is dat een zegen: zo worden ze niet gedwongen om platgetreden paden te bewandelen. Voor een school is het sowieso een geschenk wanneer architecten meedenken om een ‘top’ schoolomgeving te bedenken. Want die bereik je niet via versleten formules, noch met louter discipline, maar wel met verbeelding en helderheid van geest.

Het architectenbureau Compagnie O won de Open Oproep voor de eerste topsportschool in Vlaanderen. Die staat in Wilrijk. De bouwplaats, onderdeel van Fort VI en de verdedigingsgordel rond Antwerpen, inspireerde hen om het complex in te graven tussen de beschermde militaire infrastructuur. Het gebouw slaat in als een bom. De massieve bunkerachtige betonnen sokkel en de vederlichte verdieping – een tintelende, glazen kroon van glas – branden zich op het netvlies. Dit bouwwerk presenteert zich niet zomaar als een school, een sportpaleis, of een tempel voor hedonisten. Dit gebouw is een overwinning an sich. Nog voor een van haar topsportleerlingen een medaille behaalt, straalt het ongenaakbaar, als een geboren kampioen, de kracht van de hedendaagse architectuur uit.

De taekwondozaal, ontworpen als een pas de deux van beton en hout, kreeg een prachtig panoramisch raam op de oude kazematten. Technische uitrustingen zijn discreet weggewerkt achter houten betimmering en achter uitnodigende banken, zodat medeleerlingen het eerste publiek worden van de sporters.

Ook de grote sportzaal, half ondergronds, beschut door de bunkerachtige betonnen wanden van de sokkel, werd een inspirerende ruimte voor

lichaam en geest –en daar is niets meer voor nodig dan staal en beton. Een gang en een tribune zijn geïntegreerd tot één geheel waar sport en spektakel mekaar moeiteloos vinden.

Terwijl de sportzalen zich schuilhouden in de betonnen sokkel, breekt het gebouw op de verdieping open in een zee van natuurlicht. De van daglicht verstoken onderbouw maakt via een subtiel kleurenpalet een overgang naar de bovenbouw, die in het daglicht baadt.

De administratie en klassen schikken zich rond een patio. Witgetinte ramen werpen er een intrigerend mistig licht. Dit gebouw is zonder twijfel een ode aan het genot. Met de Romeinse bouwmeester Vitruvius viert het bovendien de schoonheid, de bruikbaarheid en de duurzaamheid als hoogste goed.

Want vergeet niet, dit gebouw levert als passiefschool ook energetisch een topprestatie.

Bron: Koen Van Synghe in de Standaard, http://www.standaard.be/cnt/dmf20160904_02453449

04 GEMEENSCHAPSCENTRUM 'T BLIKVELD

ATELIER DE BONDT, 1998

..... Waversessteenweg 11, Bonheiden

De bouw van het gemeenschapscentrum 't Blikveld kaderde in een algemeen bestemmingsplan van de gemeente Bonheiden opgemaakt door Groep Planning (het huidige SUM). Dat plan voorzag in een nieuwe kern van publieksgerichte gebouwen ten noorden van het kerkplein, een cluster dat behalve het culturele centrum ook de bibliotheek, het administratief centrum en het politiecommissariaat omvatte. Het ontwerp van het gemeenschapscentrum werd toevertrouwd aan Werner De Bondt, een architect die inzake theaterbouw op een rijke ervaring kon bogen.

De Bondt bouwde het centrum op rond een polyvalente zaal waaraan hij bijzondere zorg besteedde. Het werd een eenvoudig rechthoekig volume voorzien van een in elkaar schuifbare tribune voor 400 personen. Het podium bestaat uit een aantal in de hoogte verstelbare compartimenten, zodat het naar believen in verschillende, onderling getrapte plateaus kan worden ingedeeld. De achterwand van het podium is een ophaalbare stalen poort, waardoor het theater ook desgewenst op de buitenwereld

en het daar aangelegde openluchttheater kan worden betrokken. Maar de ruimte kan ook worden omgetoverd tot een feest- of danszaal met een volledig vlakke vloer. Daar het een vrijstaand gebouw betreft, kon de architect de rechthoekige zaal opnemen in een zich vrij ontwikkelende omhulling van complementaire functies: enerzijds de diverse loges voor de artiesten, anderzijds de cafetaria met keuken, en op de verdieping daarboven de administratie. De geheel witte foyer die zich met trappen en galerijen in een elegante boog rond de zaal ontvouwt, is een tegelijk heldere en complexe ruimte, een lumineuze schakeling van recht en rond.

Uitwendig is het gebouw geheel met lood bekleed en biedt het de aanblik van een voorwerelds organisme, een goedaardig oerlichaam dat de bezoeker met elegante gebaren verwelkomt.

Werner De Bondt (°Ayeneux, 1943), die zich bewust in de moderne traditie situeert, bracht een beperkt, maar gaaf architectonisch oeuvre tot stand. Daarnaast was hij werkzaam als scenograaf en interieurontwerper. Hij studeerde aan het Nationaal Hoger Instituut voor Bouwkunst en Stedenbouw (NHIBS) te Antwerpen en werkte als stagiair bij Marc Dessauvage. Vanaf 1969 was hij informeel verbonden aan Studio Herman Teirlinck in Antwerpen. Hij ontwierp gedurende twintig jaar een tachtigtal decors, die hij opvatte als ruimteontwerpen, opgebouwd uit elementaire vormen die voor diverse interpretaties openstonden. Vanaf 1987 ontwierp hij een 250-tal winkelinrichtingen voor Esprit. Hij bouwde een aantal opmerkelijke individuele woningen, die worden gekenmerkt door formele zuiverheid en een boeiende inwendige ruimtestructuur – kwaliteiten die hij ook nastreefde in grotere projecten zoals de Ancienne Belgique in Brussel (1979-1996) en het hier getoonde culturele centrum.

Bron: De Standaard architectuurbibliotheek, Nieuwe Eenvoud en High Tech, p. 96

05 ADMINISTRATIEF CENTRUM

BOGDAN & VAN BROECK, 2006

..... Waversesteenweg 36, Bonhe

Dit ecologische gemeentehuis belichaamt een open bestuur, laagdrempeligheid en hoge mate van toegankelijkheid met een communicatieve attitude naar de inwoners. Zowel buiten als binnen heerst gecontroleerde transparantie, niet alleen tussen de bezoekers en de politieke macht, maar ook tussen de werknemers zelf. Bovendien voegt het sociale controle en een huislijk gevoel toe aan de omgeving.

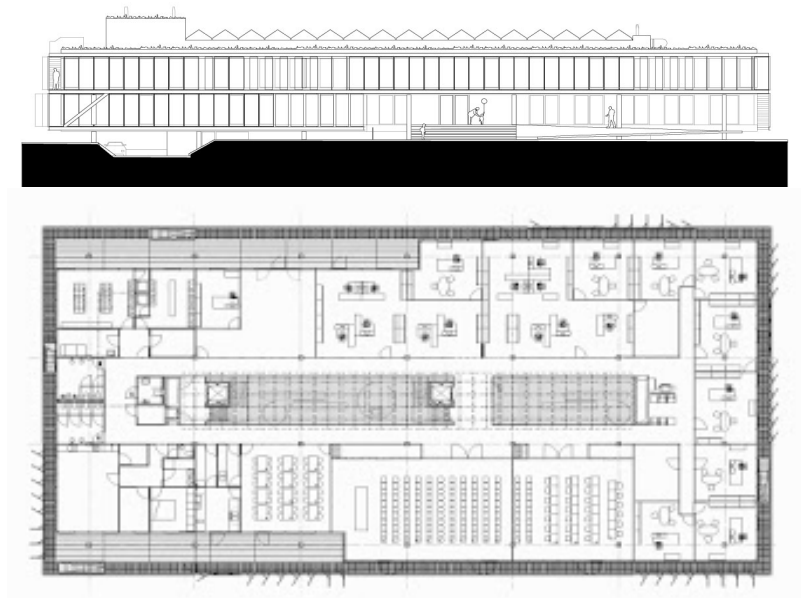
De twee gebouwen –het administratieve centrum en de bibliotheek– zijn georganiseerd rond een centraal plein bij het Gemeenschapscentrum 't Blikveld van de hand van architect Werner De Bondt. Het materiaal- en kleurgebruik en de vormgeving van het ontwerp van Bogdan & Van Broeck spelen in op dit robuuste volume uit de jaren negentig. Modulaire landschapskantoren op betonnen vloeren zonder kolommen of valse plafonds, maximaliseren de flexibiliteit en staan een vrije plaatsing van scheidingswanden toe. Regenwater van het dak wordt opgeslagen in betonnen tanks in de kelder, van waaruit het opnieuw wordt gebruikt voor toiletten, de brandweer en als een bron voor koeling tijdens de zomer.

Gebaseerd op: Bogdan & Van Broeck,
<https://stage.www.bogdanvanbroeck.com/projects/administrative-center-bonheiden-be/>

Dè uitdaging voor onze overbevolkte en te klein geworden planeet is een totale herschikking van ons ruimtegebruik. Specifiek voor Vlaanderen is de diagnose dubbel pijnlijk: meer dan 32% bebouwde oppervlakte, en bovendien is dat gebeurd op de meest gefragmenteerde manier. Iedereen woont zowat overal, het verkavelingsmodel heeft de steden doen leeglopen en het platteland kapotgemaakt. Bovendien is dit zowel ecologisch als economisch totaal nefast. We zijn Europees recordhouder op vele vlakken. Door ruimtelijke fragmentatie zijn we te veel aangewezen op de auto. We hebben het grootste aantal uren file per werknemer, en het grootste aantal km weg en uitrusting (riolering, waterleiding, gas, kabel, etc) per wooneenheid. We hebben te veel bestuurlijke entiteiten en het grootste percentage politici en ambtenaren.

In Vlaanderen worden per jaar tussen de 8.000.000 en de 23.000.000 dieren doodgereden. Een migrerend landdier kruist bij ons gemiddeld alle 300m een weg. We hebben een abnormaal hoog energieverbruik per eenheid van Bruto Nationaal Product, vooral door onze autoafhankelijke mobiliteit en de verwarming van vrijstaande bebouwing. Ons openbaar vervoer is bij de duurste en minst performante in Europa, niet vanwege incompetentie bij de vervoersmaatschappijen maar wel vanwege de onmogelijkheid van hun opdracht. Sommigen denken dat 'groene' technologie alles zal oplossen, maar dat is niet zo. Een passieve vrijstaande woning in een auto-afhankelijke verkaveling heeft een ecologische voetafdruk die twee à drie keer groter is dan die van een niet-geïsoleerde 19e-eeuwse woning in de stad. De impact van mobiliteit en infrastructuur is zo groot dat je dat nooit meer kan compenseren met isolatie, zonnepanelen, warmtepompen en andere energiezuinige technieken.

Men focust nu veel te veel op klimaat, CO₂, energieverbruik, enz. terwijl men de fundamentele onderliggende oorzaken blijft negeren: overbevolking

enerzijds en overmatig grondgebruik anderzijds. Als we niet oppassen zijn we op de meest 'klimaatvriendelijke' manier alsnog de wereld verder aan het kapotbouwen. Teveel grond is ingenomen voor menselijke activiteit. Een ecosysteem overleeft als 25 à 30% van zijn vruchtbare gronden niet gebruikt worden door de dominante soort. In Vlaanderen is nog geen 2% van de oppervlakte natuurreservaat, dat zou 25 à 30% moeten worden. Sommigen denken dat wij wat meer grond mogen gebruiken vanwege onze hoge bevolkingsdichtheid, maar dat verhaal klopt niet. Eigenlijk is onze bevolkingsdichtheid zeer laag. Over de oppervlakte van heel ons land gemeten hebben we weliswaar de 3e-hoogste bevolkingsdichtheid in Europa, maar we spreiden die schampere 11 miljoen inwoners uit over zoveel bouwgrond dat we – binnen de bebouwde fractie gemeten – qua dichtheid op de 32e plaats komen, zijnde 4e laatste! Het aantal mensen per bebouwde hectare is in ons land al decennialang aan het dalen. Een land dat het in Europa veel beter doet is het Verenigd Koninkrijk: 28% beschermd natuurgebied en – binnen zijn bebouwde fractie – een zeer hoge dichtheid. Als België binnen zijn bebouwde zone dezelfde dichtheid had, dan woonden er vandaag geen 11 maar wel 17 miljoen mensen, zonder één bijkomende m2 open ruimte in te moeten nemen...

Bovendien is door de versnippering onze huisvesting onbetaalbaar geworden. Wonen 'op den buiten' is enkel schijnbaar goedkoper op het moment van aankoop. Inclusief de mobiliteits- en infrastructuurkosten voor bewoners en voor de overheid, is het verkavelingsmodel vele malen duurder dan de stad. Het feit dat we het hoogste belastingspercentage ter wereld hebben volgt grotendeels uit ons onbetaalbaar ruimtelijk model. Verdichting gecombineerd met mobiliteitsgestuurde ontwikkeling is dus om meerdere redenen urgent. Momenteel hebben we geen grote steden, geen compacte dorpen en bijna geen natuur meer. We moeten naar meer

stad, meer dorp en meer platteland. Wonen in het groen moeten blijven kunnen, maar dan zonder vrijstaande woningen. Dorpen worden dan – als een ‘Mont Saint Michel in het groen’ – micro-steden omringd door natuur en landbouw. Alle kernen en knooppunten die qua openbaar vervoer goed ontsloten zijn, kunnen verder verdicht worden. Al het ‘gruis’ aan verkavelingen, gehuchten, en de lintbebouwing ertussen moet op een termijn van 50 jaar verdwijnen. Als men dat doet met een slim systeem van grondruil en opdrijven van de grondwaarde door op geselecteerde locaties veel hogere dichtheden toe te laten, dan wordt de krimp van onze bebouwde footprint de economisch meest rendabele vastgoedoperatie van de komende decennia. Bovendien zorgen compacte woongebieden voor meer menselijke interactie, nabijheid van voorzieningen, en is het wonen er ronduit plezieriger. Dichtheid – gecombineerd met een goede mix van functies – is ook een manier om mensen opnieuw te leren samenleven, om opnieuw een solidaire gemeenschap op te bouwen.

In ons bureau proberen we deze inzichten zo consequent mogelijk toe te passen. We weigeren al meer dan 10 jaar resoluut om nieuwe vrijstaande woningen te bouwen, of om nieuwbouw te doen op greenfields of op auto-afhankelijke locaties. Eigenlijk is heel onze sector (architecten, stedenbouwkundigen, ontwikkelaars, enz.) al jaren medeplichtig aan ruimteverkwisting. Het is niet omdat iets mag van de regelgeving dat het ‘juist’ is. We hebben de deontologische plicht om het algemeen belang (en survival van het ecosysteem hoort daar duidelijk bij) te laten voorgaan op het privaat belang; En aangezien wij niet verkozen moeten worden, zullen we ook minder afgestraft worden als we gaan dwarsliggen. We kunnen niet langer de inzichten negeren die zich vanuit onze vakkennis en beroepservaring steeds duidelijker aftekenen. De schaarste van de beschikbare ruimte heeft ons beroep totaal getransformeerd. Architectuur is voor een groot stuk stedenbouw geworden. Architecten hebben het potentieel om – van de meest medeplichtige ruimteverkwisters – te

evolueren naar de makers van een duurzame toekomst. Het gaat niet meer om esthetiek, innovatie, design, enz. Het gaat om het opereren aan- en in onze biosfeer, een levend lichaam dat heel ziek is. Daarom ook doen we naast concrete bouwopdrachten ook masterplannen, haalbaarheidsstudies en sensibiliseringscampagnes rond verdichting en zuinig grondgebruik. En ook als we lesgeven aan architecten en ruimtelijke planners focussen we heel sterk op land-use en kwalitatieve stedelijke verdichting.

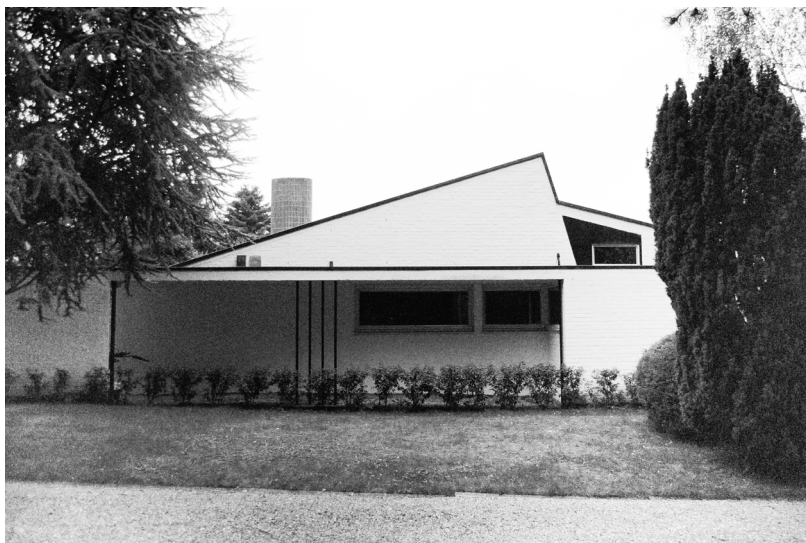

Bron: Leo Van Broeck voor Archipel, <https://archipelvw.be/nl/agenda/517/bogdan-van-broeck>

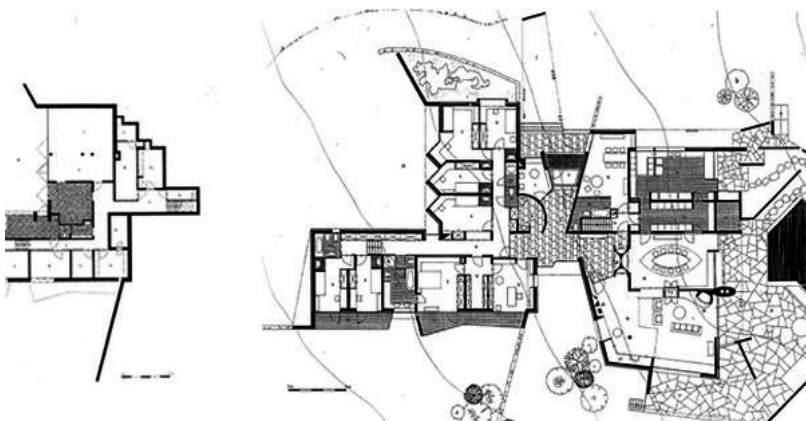
06 WONING VAN DEN SCHRIECK

JACQUES DUPUIS EN ALBERT BONTRIDDER, 1965

.... Grote Molenweg 73, Herent

De villa voor dokter van den Schriek en zijn vrouw is een van de grotere woningen die Jacques Dupuis en Albert Bontridder hebben gerealiseerd. Lou Bertot assisteert bij de inrichting. De villa is ingeplant op een terrein van meerdere hectaren dat afheft naar het noordwesten, noord-zuid is georiënteerd en parallel aan de straat ligt, opengewerkt naar het zuiden en het westen. De woning is omgeven door groenwallen en een gedeelte van het perceel is beplant met bomen. In de tuin, achter het zwembad, bevindt zich een cilindervormige haagnis, dienstig als solarium. De woning van den Schriek is een van de referentieprojecten uit de vierde periode* binnen het oeuvre van Dupuis.

De villa bestaat uit twee evenwijdige vleugels onder enkele hoge dakkappen, respectievelijk voor de dag- en nachtverblijven, met ertussen het smallere en lagere inkomgedeelte. De dakvolumes worden gekenmerkt door een dynamische, asymmetrische opbouw, die met name aan de tuinzijde overheersen. Twee zacht opklimmende vlakken breken onder een hoek van 80° om vervolgens bijna verticaal neer te vallen. De continuïteit in de vormexpressie van de verschillende gevels en volumetrie, die ook woning van der Vaeren kenmerkt, wordt hier verlaten voor harde dissonanten en brutale contrasten. Aan de 40m lange westzijde bekronen twee scherp afgetekende, met leisteen beklede volumes een expressief uitgewerkt wit gevelvlak, nog geaccentueerd door het klimmende perspectief vanuit de tuin. De 20m brede zuidgevel oogt lager en informeler, onder een zacht afhellend dak, geaccentueerd door een hoog oprijzende schouw. Hiervoor strekt zich een door manshoge muren omsloten, meerzijdig patio-terras in 'flaxstone' uit, met in het midden een bescheiden, driehoekig zwembad. De continuïteit blijft gehandhaafd in de oostelijke inkomzijde, met een eenvoudige gaanderij en een 10m lange dwars geplaatste inkomluifel. Aan de noordzijde is de villa dubbel zo hoog, met boven de garagepoort drie tweezijdige erkers. Het dynamische karakter wordt niet zozeer bepaald door insnijdingen in de volumetrie, maar des te meer door luifels en keermuren die ruime portieken vormen, scherp afgetekend tegen de gevelvlakken. Het schrijnwerk van de ramen is in witgelakt hout, van de inkomdeur en de garagepoort in afzelia-schrootjes.

Het gelijkvloers beslaat 500m², de noordelijke helft volledig onderkelderd. Op twee slaapkamers na bevinden alle woonfuncties zich op één niveau, met een gemiddelde hoogte van 2m30. De midden- en zuidvleugel herbergen de inkom en de leefruimten, opgevat als een 'promenade architecturale'. Eetkamer, woonkamer en haardhoek met afgeronde haard beslaan zowat 100m². De grootsheid van de dakkappen is in de woonkamer en de eetkamer afleesbaar via twee brede openingen in de plafonds, in de eetkamer ellipsvormig uitgesneden. Een aantal wanden en de binnenzijde

van de hoge kappen, is afgewerkt in verguld Japans vezelpapier. De zwevende plafonds zijn zwart gelakt, de vloeren zijn afgewerkt in arduin. De uiterste wanden zijn voorzien van een schrootjeslambrisering in afzelia, die doorlopende kastenwanden vormen. In de inrichting van de woonkamer overheersen zwart en goud: een cluster van drie halfronde nissen voor oosterse objecten is in zwart fluweel afgewerkt, een staande lamp krijgt een brede vergulde lampenkap. De eetkamer wordt via zwartgelakte schuifdeuren, ingewerkt in een kastenwand, gescheiden van de woonkamer. Ook hier wordt de korte zijde bepaald door een ditmaal vergulde halfronde nis, met een stellage voor antieke bierpullen. De ellipsvormige uitsnijding van het plafond wordt herhaald in de vorm van het marmeren tafelblad, verlicht door drie glazen troslichten. In de geknikte inkomhal wordt de vestiaire omsloten door een halfronde wand, echo van de haard. Bij de ruime keuken met office in de zuidvleugel, sluit een dienstbodenverblijf aan. De noordvleugel telt zes slaapkamers met een sobere inrichting en een bescheiden kantoor. Deze zijn ruim voorzien van inbouwkasten en -werktafels. Opmerkelijk is de volledig zwart betegelde badkamer van de ouders, met een ronde oculus in wit opaalglas, en de slaapkamers van de meisjes, met een vloer- en wandbekleding in wit marmer en blauwe noppentegels.

De woning van den Schrieck is intact bewaard.

* De vierde periode, van 1962 tot 1968, vormt een periode van bevestiging, waarin Dupuis uitgroeit tot één van de leidende figuren van de Belgische architectuur. Bewijs hiervan zijn de themanummers die de toonaangevende architectuurtijdschriften aan zijn oeuvre wijden, en de lidmaatschappen van prestigieuze verenigingen als de Libre Académie de Belgique, de SBUAM en de SCAB. Ook in deze periode zijn het toch vooral de privé-woningen, ontstaan uit een nog geïntensifieerde samenwerking met Albert Bontridder, die het belangrijkste gedeelte van Dupuis' realisaties uitmaken, hoewel door het vermeerderen van het aantal opdrachten zich een zeker maniërisme en een herhalen van vroegere oplossingen doet gevoelen. Tot de sleutelwerken behoren de woningen Van den Schrieck, Piscador, De Racker en Vliers.

Bron: inventaris Onroerend Erfgoed, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/57899>

07 WONING VANDERVAEREN

JACQUES DUPUIS EN ALBERT BONTRIDDER, 1961

..... Acacialaan 52, Herent

Jacques Dupuis ontwierp de woning Vandervaeren samen met zijn vaste medewerker Albert Bontridder, die behalve architect ook dichter is. Het huis staat alleen op een heuvel in de rand rond Leuven en biedt een prachtig uitzicht op de universiteitsstad. Een horizontaal karakter is het belangrijkste kenmerk van het gebouw, dat zich als het ware vastgrijpt in de bodem, en op die manier overal uitkijkt op de omgeving. Het grondplan is opgebouwd uit vijf evenwijdige en langwerpige stroken, die zodanig op elkaar aansluiten of elkaar tegenwerken dat er een echte opeenvolging van theaterzones ontstaat. Beginpunt van deze reis is de toegang tot het terrein

en de tuinmuur. Vervolgens wordt elke nieuwe 'statie' vormgegeven in de richting van de grote achtertuin en het immense landschap dat erachter ligt. De planindeling is complex en nergens orthogonaal, en brengt sferen met een verschillend karakter tot stand. Het materiaalgebruik verwijst openlijk naar dat van de Azteken. Ondertussen volgen de verschillende zones – met de toegang, de hal, de verblijfsruimtes en het terras – de natuurlijk helling van het terrein. De helling van het dak over een deel van het terras heen, verzekert een poëtische, inderdaad bijna Zuid-Amerikaanse bescherming tegenover de majesteit van de natuur.

Als er één figuur in België de samensmelting van het literaire met het architecturale heeft belichaamd, is het architect-dichter Albert Bontridder (°Anderlecht, 1921 - †2015). Hij was vanaf 1956 jarenlang de vaste medewerker van Jacques Dupuis en bouwde daarnaast ook een zelfstandig oeuvre uit. Het bestaat niet toevallig bijna geheel uit schrijverswoningen, onder meer voor Louis-Paul Boon en Marcel Wauters. Zijn ontwerp voor een schrijfatelier voor Hugo Claus bleef helaas onuitgevoerd. Al van vlak na de Tweede Wereldoorlog speelde Bontridder een belangrijke rol in de Belgische architectuurcultuur. Hij was medeoprichter van het tijdschrift *Architecture* en publiceerde in 1963 *De Hedendaagse Bouwkunst in België. Dialoog tussen licht en stilte*, een boek waarin hij zich een gepassioneerd modernist toonde. In 1979 wijdde hij nog een monografie aan Léon Stynen. Bontridder was tevens redactielid van het toonaangevende literaire tijdschrift *Tijd en Mens*. Hij debuteerde als dichter in 1951 met sterk existentialistische, geëngageerde poëzie. Zoals zijn architecturale oeuvre, is ook Bontridders poëtische werk nooit gecanoniseerd, maar bleef het een tip voor ingewijden.

Bron: De Standaard architectuurbibliotheek: Postmodernisme en Modernisme na 1945, p. 56

08 INKOMGEBOUW UZ GASTHUISBERG

PAUL FELIX, 1968

..... Herestraat 49, Leuven

Het universitaire ziekenhuis Gasthuisberg is een medische stad waaraan onafgebroken sinds 1968 werd gebouwd en ingehuisd. Het basisconcept van het Gasthuisberg-complex is een open-end ziekenhuis dat zich in vier horizontale stroken ontwikkelt, ingegraven in de heuvelflank.

In eerste instantie werd een ervaren Londens architectenbureau ingeschakeld, dat zorgde voor een masterplan. Voor de uitvoering van dat plan werd echter beroep gedaan op een 'tijdelijke vereniging' van Belgische architecten. Die stond onder leiding van Paul Felix, studievriend en schoonbroer van Ghyselen, die intussen decaan van Geneeskunde was geworden. Felix ging voor het Gasthuisproject een associatie aan met zijn oud-student Delrue en met Jan Tanghe van de Brugse Groep Planning, met wie hij ook al eerder had gewerkt. Na het vertrek van Tanghe en het vroege overlijden van Felix zette Delrue het project verder, onder meer met de zoon van zijn leermeester. Op dat moment leidde niet langer Blanpain, maar Jan Peers de werken. Onder die aannemerszoon bleef het bouwen duren, ook nadat het ziekenhuis in januari 1985 was ingehuldigd. Critici verweten Peers niet alleen af te wijken van de strakheid van het oorspronkelijke plan (Gasthuisberg onderging een 'rafaëlisatie', zo zeiden zij, verwijzend naar het oude labyrint), maar ook te 'overbouwen'. Zij voorzagen financiële problemen en waarschuwden daar ook voor.

Paul Felix was sinds 1952 professor aan de KU Leuven waar hij de afdeling ir.-architecten uitbouwde en grondig hervormde als departementshoofd tot 1978. Ruime aandacht werd besteed aan de menswetenschappelijke aspecten van de architectuur. De architectuur van Paul Felix is gekenmerkt door een modernistische, later brutalistische vormgeving met een zoeken

naar objectiviteit, constructieve eerlijkheid, 'gewoonheid', eenvoud en soberheid binnen een zeer veelzijdig oeuvre. "Aan architectuur doen was een 'morele plicht' in dienst van een concrete mens" (G. Bekaert).

Samenwerking in tijdelijke verenigingen:

1ste fase: architecten Paul Felix – Jan Tanghe – Jan Delrue (1968 - 1974)

2de fase: architecten Paul Felix – Jan Delrue (1974 – 1980) en architecten Jan Delrue – Marc Felix (1981 - 1987)

3de fase: tijdelijke vereniging Delrue – Felix - Boeckx (1989 - heden)

Bron: o.m. Felix & Partners, <http://felix-partners.be/nl/projecten/detail/uz-gasthuisberg-leuven-3de-fase>

09 PSYCHIATRISCH CENTRUM GASTHUISBERG

STÉPHANE BEEL ARCHITECTS, 2014

..... Herestraat 49, Leuven

De site Gasthuisberg is naar een masterplan van AWG heringericht. De open groene gebieden rond de enclave zijn belangrijk als tegenwicht op de bijna stedelijke dichtheid van de vele ziekenhuisgebouwen die er zich bevinden. Een structuur van hoofdstraten en een ringweg zorgen voor een vlotte circulatie. Het psychiatrische centrum situeert zich aan de rand van dit masterplan. Het gebouw is opgebouwd rond een excentrisch geplaatste patio. Op die manier ontstaan twee types ruimten: grotere voor de therapieën en kleinere voor bvb. de patiëntenkamers. De publieke functies als onthaal, consultatie, opleiding en administratie zijn op de begane grond gesitueerd. Op de eerste, tweede en derde verdieping bevinden zich de hospitalisatie-eenheden met hun therapieruimten. Een dubbelhoge sporthal is op de bovenste twee verdiepingen ondergebracht. De patio is opgevat als een landschap dat aansluit op elke bouwlaag en is tevens de circulatieruimte. Het is eveneens de plaats voor informele contacten en ontspanning. Op de derde verdieping loopt dit landschap over in een ruim terras dat aansluit op de sporthal. De centrale patio is overdekt met een openschuifbaar serredak. Dit heeft een positief effect op het energieverbruik.

De nieuwbouw van 10.143m² telt vijf bouwlagen en is op een bestaande parking gebouwd. De balkloze betonnen vloerplaten met een dikte van 35cm hebben een overspanning van 7.8 x 7.8m². De breedplaatvloeren zijn verlicht met polystyreenblokken om de lasten op de parking te reduceren. Door het gebruik van hoogsterktebeton zijn de kolomafmetingen zo klein mogelijk gehouden. Tenslotte vormden de hoge overlasten en de strenge eisen omtrent brandweerstand in ziekenhuizen een mooie uitdaging.

KEMPEN

10	Tweewoonst Schellekens-Op De Beeck	28
11	Architectenwoning C. en L. Vanhout	30
12	Villa ‘de Warandekens’	32
13	De Warande	34
14	Monasterium Magnificat	40
15	Sint-Pauluskerk	42
16	Seppenshuis	44
17	Huis aan ‘t Laar	46
18	De Rode Roos.....	48
19	Onthaalgebouw De Hoge Rielen.....	50
20	Jeugdherberg Wadi.....	52

10 TWEEWONST SCHELLEKENS-OP DE BEECK

JOZEF SCHELLEKENS, 1935

.... Steenweg op Mol 64-66, Turnhout

In 1934 ontwierp architect Jozef Schellekens deze tweewoonst, met in de ene helft zijn eigen huis met atelier. Deze woning is een van de eerste realisaties van deze jonge architect en tevens zijn modernistisch manifest. Ze is een verfijnd voorbeeld van baksteenmodernisme, met een sobere compositie van baksteenvolumes en een vernieuwende indeling. Het gebouw bestaat uit twee L-vormige blokachtige volumes onder een plat dak, die elk een woning behelzen. Aan de uiteinden van deze volumes zijn de garages met dakterras gebouwd. De twee woningen hebben een verschillende plattegrond, maar met een functionele koppeling van keuken en badkamer. De tweewoonst met gevels in baksteenparament is zakelijk qua vormgeving, met merkwaardige raampartijen in diverse vormen, gevat in metalen schrijnwerk met karakteristieke verdeling. Ook de ruimtelijke indeling is vernieuwend. Zo was er in de woning Schellekens een dubbelhoge, door een groot raam verlichte hal (later door de architect zelf verlaagd), gevolgd door een ruim beglaasde hoge ontvangstruimte met mezzanine en een via een wand van vouwdeuren toegankelijk kantoor (later speelkamer). Kenmerkend voor het interieur zijn ook de niveaueverschillen op beide verdiepingen, de grote klaarheid en de sobere inrichting. In de eigen woning (nr. 66) bleef de oorspronkelijke inrichting slechts gedeeltelijk intact. Enkele muurschilderingen verdwenen in de loop der jaren onder een laagje verf. De andere woning is inwendig gerenoveerd.

De veelbelovende jonge architect Jozef Schellekens (°Turnhout, 1909 - †1963) debuteerde als een overtuigd aanhanger van de nieuwe zakelijkheid. Dit modernisme van baksteen, staal en glas had echter te weinig bijval in zijn geboortestad Turnhout, zodat hij, bij gebrek aan opdrachten, naar

een overheidsfunctie uitkeek. In 1937 werd hij benoemd als provinciaal architect voor het arrondissement Turnhout. In die functie leidde hij restauraties en ontwierp hij openbare gebouwen, waaronder een tiental gemeentescholen. Aanvankelijk werkte hij in een moderne vormtaal, maar vanaf het eind van de jaren 1930 tot circa 1950 verloochende hij deze stijl en werd hij een overtuigd traditionalist. Schellekens' terugkeer na 1950 naar een moderne vormgeving leidde tot twee van zijn meest monumentale constructies: het openluchttheater in Deurne (1954) en de badinstallaties aan het Zilvermeer in Mol (1958). Schellekens was ook actief als beeldend kunstenaar en publicist. Zijn geschriften handelen doorgaans over de problematiek van het hedendaagse bouwen in een traditionele, dikwijls landelijke omgeving en verraden een sterke gevoeligheid voor de landelijke context en de traditionele architectuur.

Bron: De Standaard architectuurbibliotheek, Modernisme, p. 96

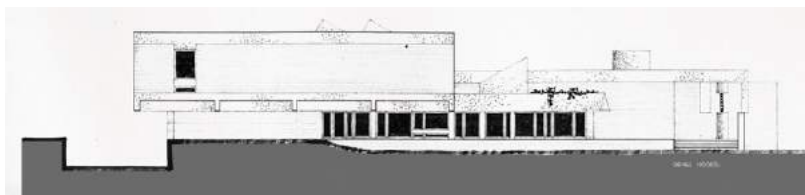
11 ARCHITECTENWONING C. EN L. VANHOUT

VANHOUT-SHELLEKENS, 1963

..... Parklaan 146, Turnhout

Vrijstaande, moderne woning met architectenatelier van C. en L. Vanhout, gebouwd in 1963 als en naar ontwerp van atelier Vanhout-Schellekens. Patiowoning, tot anderhalve bouwlaag hoog; zowel binnen als buiten ongevoegde, donkerbruine baksteen en ruwbekist beton; door de markerende horizontaliteit een goede integratie in de omgeving, de natuur en vice versa door middel van de patio. Rechthoekige raampartijen onder meer naar de tuin toe, soms met brede stalen profielen; lichtkoepels. Manifest van “brutalistische periode” van voormelde architecten, gekenmerkt door ruw en expressief materiaalgebruik, geslotenheid, één organisch opgebouwd geheel van duidelijk afgelijnde, verspringende of verschuivende, massieve vormen. Creëren van overgangszones tussen de ruimtes onder meer de geleidelijke overgang van de weidse buitenruimte naar de gesloten woning. Bepaalde elementen onder meer de patio, de waterpartij aan de inkom,... refereren aan vroegere realisaties. De centraal gelegen patio, na enkele jaren met glas overdekt, fungeert als scheiding tussen woon- en werkgedeelte en als lichtbron voor de rondom gelegen vertrekken: de werkzone met ontvangstkamer, architectenatelier en garage als bufferzone aan de straatkant (ten noorden), het atelier en de garage situeren zich een half niveau onder de grond; achteraan (ten zuiden) het woongedeelte met keuken, twee zithoeken waaronder een zitkuil met vrijstaande open haard, en slaapgedeelte.

Het achterhuis, de zogenaamde “zonnewoning”, gebouwd in 1980 naar ontwerp van atelier Vanhout-Schellekens: ontworpen volgens nieuwe opvattingen ten gevolge van opkomende energiebesparende idee; kleinschalig, eenvoudig volume in donkere baksteen onder glazen lessenaarsdak, uitlopend in een glazen voorbouw, tegelijkertijd licht- en warmtebron; het gehele woonprogramma situeert zich binnen één ruimte.

Bron: inventaris Onroerend Erfgoed <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/12201>

12 VILLA 'DE WARANDEKENS'

EDWARD VAN STEENBERGEN JR, 1966

..... Dennenstraat 100, Turnhout

Villa naar ontwerp van architect Edward Van Steenberghe jr, 1964-1966, gelegen in begraasde, aan noord-, oost- en westzijde met bomen afgeschermden tuin. Het open, naar de Meergorenloop zacht afhellende terrein, biedt aan de zuidzijde een weids vergezicht met aan de einder de ranke toren van de Heilig Hartkerk.

Bouwwolume samengesteld uit drie lage, witgeschilde bakstenen vleugels onder platte daken. Woonvleugel van één bouwlaag met eerder gesloten voorgevel tegenover de volledig beglaasde tuinzijde met terrassen, gemarkeerd door ruime dakoverstek en brede daklijst van tropisch hout; haard (interieur) en barbecue (exterieur) zijn rond een gemeenschappelijke schoorsteen gebouwd. aansluitende vleugel van twee bouwlagen, met conciërgewoning op de begane grond, slaapkamers op de verdieping; hier vertoont de tuinzijde eerder een gesloten karakter en werden de registerventers aan de buitenzijde voorzien.

Aan de straatzijde, tussen hoofdingang en toegang tot de conciërgewoning bevindt zich het laagste volume met de garages. Rechthoekige ramen van tropisch hardhout; voordeur met bronzen beslag. Typisch interieur met ruw bezette binnenmuren, vast meubilair uit bouwperiode, indirecte verlichting door middel van lichtkoepels.

Bron: inventaris Onroerend Erfgoed, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/11959>

Edward Van Steenberghe (junior) was de zoon van de modernistische Antwerpse architect Eduard Van Steenberghe (senior). Zoon Edward behaalde in 1950 het diploma burgerlijk ingenieur-architect aan de Rijksuniversiteit van Gent. Zijn vader, Eduard, overleed vroegtijdig in 1952.

Ingevolge dit overlijden, nam de toen 26-jarige Edward de activiteiten van vaders praktijk over en voerde diens laatste grote opdracht uit: de bouw van het in 1948 ontworpen gemeentehuis van Deurne.

Van Steenberghe jr woonde in een huis aan de Strijdhoflaan 91 te Berchem: een stadswoning die was ontworpen door zijn vader. Ook vertoefde hij vaak in een vakantiehuisje in Zandhoven. Deze modernistische bungalow was door zijn vader in 1935 als buitenverblijf ontworpen, met een vormgeving die verwees naar de scheepsbouw.

Van Steenberghe jr was getrouwd met Frida Verbreyt. Hij bleef in zijn huis aan de Strijdhoflaan wonen, tot aan zijn dood in 2003, en overleed kinderloos.

Bron: Wikipedia, https://nl.wikipedia.org/wiki/Edward_Van_Steenbergen

13 DE WARANDE

SCHELLEKENS, MACKEN & MACKEN, SBA EN AIM, DIVERSE DATA

..... Warandestraat 42, Turnhout

De Warande 1972

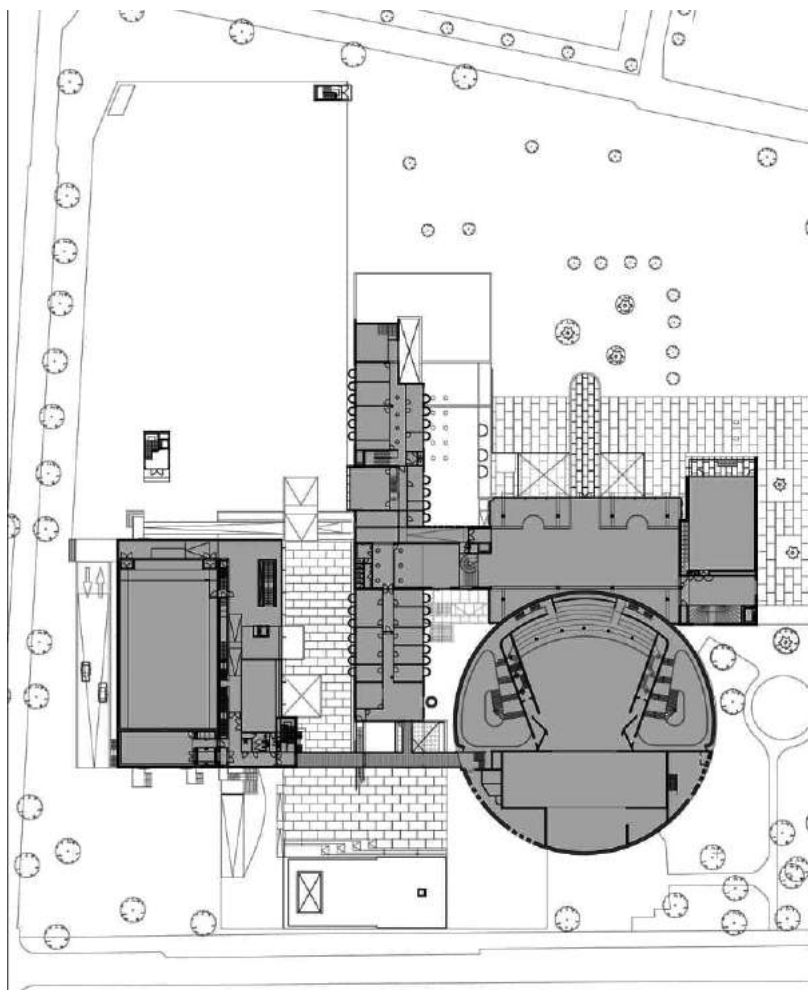
Frans Schoeters, Carli Vanhout en Eugène Wauters - ass. Paul Schellekens

De Warande is ingeplant in het hart van de stad te midden van een groenzone van twee hectare. Volgens Renaat Braem beantwoorden “de donkere massa’s van het gebouw als het ware in hun stapeling aan de losse ruimten er rond, met de kruinen der oude bomen er rond, de gebroken gevelwanden, het blok van het oude kasteel met zijn slotgracht. Hier is eerder een plastisch gesprek gaande tussen de omgeving en het gebouw in het midden, dat het bestaan der omgeving erkent en deze in een totale compositie betreft.

Via de hoofdingang komt men in de centrale hal, vanwaar men rechtstreeks naar de tentoonstellingsruimte, de cafetaria, de vergaderlokalen, de schouwburg en de bibliotheek kan. De Warande is een uitgestrekt complex van beton en donkerbruine, handgevormde baksteen uit de streek. Het heeft één tot twee bouwlagen onder een plat dak. De stalen ramen en buitendeuren zijn donkerbruin geschilderd en omvatten bruin getint glas. De brutalistische vormgeving wordt gekenmerkt door een samenvoegen van in- en uitspringende autonome volumes, o.m. de indrukwekkende cilindervorm van de schouwburg, een opvallend horizontale gerichtheid en een massief karakter, soms doorbroken door eerder donkere glaspertijen en een klaar materiaalgebruik. Daardoor geeft het gebouw een eerder gesloten, naar binnen gerichte, introverte indruk. Dit karakter beantwoordt volgens Paul Schellekens aan de eerder gesloten aard van de Kempenaar. “In dit gebouw voelt een gemeenschap zich besloten, geborgen” stelt Renaat Braem. Het interieur is sober: bakstenen binnenmuren in combinatie met betonnen pijlers en draagbalken.

De Warande is een fraai voorbeeld van brutalistische architectuur dat tot op de dag van vandaag goed behouden is gebleven.

Toen de Warande officieel haar deuren opende, kon niemand vermoeden dat dit centrum snel zou uitgroeien tot het prototype van het begrip 'cultureel centrum' zoals het door zijn bedenkers bedoeld werd: dynamisch, pluralistisch en met zowel ruimte voor de 'hoge' als de 'lage' cultuur. Het toenmalige stadsbestuur van Turnhout speelde hiervoor, zoals het een centrum van de speelkaart past, drie knappe troeven uit: de keuze van de ligging midden in het stadscentrum (en dus goed bereikbaar voor voetgangers en fietsers), een voor zijn tijd gedurfde, robuuste en tijdloze architectuur en tenslotte een consequent geloof in de kracht van cultuur. Consequent omdat men naast het gebouw ook voorzag in voldoende personeel en werkmiddelen en men tegelijkertijd de vrijheid garandeerde om een democratisch gecontroleerd, maar onafhankelijk beleid te voeren.

Eén manier om de uitbreiding van de Warande door Macken & Macken te lezen, is alsof een ruim bemeten scherm, de buitengevel, rond de nieuwe podiumkunstenzaal is gezet. De nieuwe zaal (Kuub) staat aan de buitenkant van het terrein, parallel aan het bestaande gebouw. De marge tussen de zaal en het scherm biedt op vier verdiepingen plaats aan de ticketbalie, de foyer, het café, kantoren en een repetitiezaal en workshopruimte. In de zone tussen de zaal en de oude Warande is deze marge het grootst en ontstaat ruimte voor de ingang, de belangrijkste publieksvoorzieningen en de trappen. Het buitengedeelte van deze zone is over de lengte van het nieuwe gebouw een plein, dat niet alleen toegang biedt tot het Warandep'Ant, maar ook horizontaal de grens markeert tussen de bovenbouw en de ondergrondse sokkel, die zichtbaar wordt in de uitsnijding aan de andere kant van het gebouw.

De plaatsing, opbouw en vorm van het scherm rond de zaal is subtieler dan op het eerste zicht kan lijken. De vliesgevel is tegelijkertijd een zelfstandig element dat een monoliet volume afbakt en een compositie van kaders die het interieur tentoonstellen en het uitzicht naar buiten bepalen. Het samennemen van deze twee fundamentele, eigenlijk tegengestelde visies op de gevel de gevel als façade of als snapshot maakt dat het scherm zich niet uitsluitend beperkt tot het filteren van de transmissie tussen interieur en exterieur, of tot het tentoonstellen van het interieur, of tot het markeren

van een heldere sculptuur. De gevel doet dit alles tegelijkertijd en dient zo werkelijk als tolk van het gebouw. De inhoud van het volume wordt herverteeld, deels verhelderd maar ook getransformeerd: opnieuw ingedeeld, uitgelicht, gecamoufleerd of aan het zicht onttrokken.

De logica van de façade en het snapshot krijgen op de drie volledig vlakke gevels vorm als twee hiërarchisch volstrekt evenwaardige lijnenpatronen. Horizontale lijnen duiden de vloerniveaus aan. Deze onderverdelingen kruisen het patroon van verticalen en verspringende horizontalen die de rechthoekige indeling bepalen waarop, waar nodig, zware vensterkaders zijn geplaatst. De doorlopende verticalen en horizontalen bepalen de afwisseling tussen transparant en translucient gevelmateriaal.

De translucente of transparante oppervlakken representeren nu de horizontale, dan de verticale geleding van het interieur of suggereren een volume of holte achter de gevel. Precies omdat de lijnen in de gevel vloer- en muurdiktes abstraheren en de transparante oppervlakken in een steeds wisselende verhouding tot het interieur staan als raam in een muur (in de Kuub), of als transparante wand (in de repetitieruimte), of als vlak dat verschillende interne ruimtes samenneemt (de workshopruimte en de bovenliggende bureaus) lijkt het gebouw, vanuit verschillende standpunten bekeken, in de loop van de dag, of met het afwisselen van de activiteiten onderworpen aan een voortdurende decompositie en hersamenstelling. Deze met soliede en rigide ontwerpmiddelen bekomen veranderlijkheid stolt in de gevel die naar het bestaande gebouw is toegewend. Hier krijgt de nieuwe Warande een haast klassiek gelaat. De repetitiezaal springt even uit, en vormt een minimale luifel die samen met een reeks kolommen uit I-profielen de ingangspartij markeert; het volume van de traphal duidt samen met de uitsnijding voor de ondergrondse patio de grens van het toegangsplein aan. Met deze weinig spectaculaire maar opmerkelijke gebaren keert de uitbreiding van de Warande zich naar het oudere gebouw en lokt het daar een vergelijking mee uit.

Het is inderdaad onvermijdelijk om de uiterlijkheid van het nieuwe gebouw niet af te passen aan de, in de woorden van Paul Vermeulen, haast panische introvertie van het ontwerp van Vanhout en Schellekens. Er lijkt tegenover de uitdeinende stenen massa van het eerste gebouw een helder, scherp afgelijnd volume te staan. Maar misschien is de relatie tussen de twee gebouwen complexer. Hoewel de oude Warande verrassend weinig communicatie tussen interieur en exterieur toelaat, doet de geleding van het gebouw de aanwezigheid van de verschillende programma-onderdelen vermoeden. Waar de Kuub in het volume van het Warandep'Ant verdwijnt, is de podiumzaal van het eerste gebouw een duidelijk onderscheiden entiteit. Desondanks spreekt de oorspronkelijke Warande niet tot zijn omgeving: de verschillende gebouwdelen zijn geometrische volumes die weinig van hun innerlijk leven onthullen. En precies omdat het gebouw bestaat uit een aaneenschakeling van verschillende entiteiten, is zijn enige gevel de alomvattende bakstenen huid; het heeft geen façade, geen gelaat. Daarmee kan er geen risico op onbegrip, afstandelijkheid of misverstand bestaan.

Dit ontwerp is ongetwijfeld mee bepaald door de ideeën over cultuurspreiding die in de jaren 1970 golden, en het is zeker legitiem om in de verhouding tussen de oude en de nieuwe Warande de evolutie van deze ideeën af te lezen. Maar als we ons tot de architectuur beperken, en in rekening brengen dat de gevel het gebouwdeel is waar architectuur expliciet aangeeft waar ze voor wil staan, of misschien zelfs wat voor een waarheid ze wil spreken, dan hebben Macken & Macken de strategie van hun voorgangers omgekeerd. Het Warandep'Ant is met een huid omhuld. Die lijkt nu, door haar transparantie, te beloven dat ze niet alleen laat zien maar ook afficheert wat er binnenin gebeurt. Maar precies het meticuleuze ontwerp van deze interface maakt dat het innerlijk in een wisselende reeks van geselecteerde snapshots wordt getoond en zich steeds anders tot zijn buur, zijn omgeving of de stad zal richten. Deze gevel selecteert en transformeert, en toont zo dat het de architectuur beter afaat om het waarachtige in scène te zetten dan om waar te willen zijn.

Begin 2013 opende de vernieuwde Warande de deuren. De hele voorzijde van de Warande en de Hal werd hierbij omgevormd tot een attractieve cultuur- en ontmoetingsplek in het hart van Turnhout.

De ontwerpers van het project, Beel&Achtergael Architecten, tekenden onder meer de plannen voor het nieuwe gerechtsgebouw in Gent en het Centraal Museum in Utrecht, gebouwen die hun logica en helderheid danken aan een intelligente en kwalitatieve ruimtekoppeling. Kapstok voor de ingrepen in de Warande wordt de 'routing', de manier waarop de circulatiestromen van, naar en binnen de verschillende entiteiten van het cultuurcentrum georganiseerd zijn. Uitgaande van de beleving van de architectuur via de circulatie rond en doorheen

de bouwvolumes beoogt het masterplan de optimale werking van de uiteenlopende invullingen als administratie, tentoonstellingen, repetities, voorstellingen, onthaal, horeca en bibliotheek.

Lieven Achtergael licht toe: "Het oorspronkelijke Warandegebouw werd centraal op het terrein ingeplant. De hoofdinkom bevindt zich dwars tegenover de schouwburgzaal. Naar links sla je af voor de cafetaria, naar rechts voor de bibliotheek. Logisch en efficiënt binnen het concept van een autonoom gebouw, maar sinds de toevoeging van het Warandep'Ant en de plannen voor de ondergrondse garage, komt de hoofdas, het traject dat de onderdelen van het bouwcomplex aan elkaar schakelt, juist loodrecht op de inkom-as te liggen."

"Schaalvergroting noopt vaak tot een andere omgang: omdat er zoveel gebeurt op verschillende plekken, is het idee van de snelle doorsteek achterhaald. In de plaats daarvan bereikt de bezoeker zijn bestemming via een architecturale wandeling, waarbij hij een glimp van de andere activiteiten opvangt. De uitwerking van één structurerende verbindingsader linkt alle ruimtes binnen het complex op een overzichtelijke en aangename manier aan elkaar. Vanaf die hoofdroute creëren we via traphallen, vides en binnentuinen doorzichten en trekken zo natuurlijk licht tot in de kern van het gebouw."

Toen aan de hand van verschillende scenario's de haalbaarheid van zo'n structurerende hoofdcirculatie werd onderzocht, bleek dat de bestaande centrale trappartij dat basisidee dwarsboomde. Omdat de nieuwe hoofdroute zich over de drie verdiepingen door het hoofdgebouw uitstrekt, spelen de trapdoorsteken een sleutelrol in de leesbaarheid van het parcours en de vervloeiing van de ruimtes. De centrale trappartij wordt dan ook vervangen door twee nieuwe trappen die de lengterichting ondersteunen, voor een efficiënte doorstroming zorgt en extra ruimte genereert in de kelderverdieping, waar een nieuwe tentoonstellingsruimte is voorzien.

De Warande 2016-2018

Architects in Motion

De Schouwburg van de Warande wordt sinds 2016 verbouwd door de provincie Antwerpen. Dit zal duren tot september 2018. De Warande blijft ondertussen open en de programmatie gaat gewoon door. In de Kuub kan je nog altijd terecht voor theaterstukken, concerten, comedyschows, circusvoorstellingen... De Expozaal blijft ook open met telkens weer grote tentoonstellingen. De Warande organiseert daarbovenop festivals en voorstellingen op locatie in de Kempen. Architects in Motion tekenen voor de renovatie en verbouwing van de Schouwburg.

Bron: de Warande, https://www.warande.be/over_de_warande/Architectuur_van_de_Warande/

14 MONASTERIUM MAGNIFICAT

MARC DESSAUVAGE, 1970

..... Sint-Pauluslaan 6, Westmalle

De faam van Marc Dessauvage, die in de jaren 1960 en 1970 een grote invloed uitoefende op tijdgenoten en jongere architecten, is ten onrechte grotendeels beperkt gebleven tot de belangrijke bijdrage die hij leverde aan de kerkelijke architectuur. Het monasterium Magnificat in Westmalle, dat werd gebouwd in de nabijheid van Dessauvages Sint-Pauluskerk van 1967, overbrugt de tegenstelling tussen kerkelijke en burgerlijke architectuur. Het monasterium is in de eerste plaats een woonhuis. Alle karakteristieken van Dessauvages architectuur zijn er aanwezig. Men zou die kunnen samenvatten onder de term ‘zacht brutalisme’. De bakstenen muren en de betonnen structuur blijven zichtbaar. Het gaat niet om de affirmatie van een vorm op zich, maar om het vormgeven aan een gemeenschap, zodat die zich zo vrij mogelijk zou kunnen ontplooiën. In tegenstelling tot wat in traditionele kloosters het geval was, wordt hier uitgegaan van de individuele cel van de slotzusters. De cellen zitten niet verstopt in een gesloten blok, maar vormen de bouwstenen voor een stapeling, die elke cel haar eigen plaats geeft en van het klooster een zeer karakteristieke verschijning maakt. De horizontale lijn van de cellen vormt een sterk contrast met de opgaande stammen van het dennenbos waarin het klooster is gesitueerd. De cellen hebben elk een eigen terras en zijn optimaal naar de zon georiënteerd. Zoals in de breedte verspringen ze ook in de hoogte. Er ontstaat een hol scherm waarachter de gemeenschappelijke dienst- en communicatieruimten, waaronder de kapel, in een losse constellatie zijn ondergebracht. Het geheel vormt een boeiend compact organisme van gesloten en open ruimten, van een beschermd binnen en een verlokkelijk buiten, waarin het leven kan openbloeien.

Marc Dessauvage (°Moorslede, 1931 – †Brugge, 1984) studeerde in 1957 af aan het Sint-Lucasinstituut in Gent. Hij volgde ook lessen stedenbouw

in Gent en aan het Hoger Instituut in Antwerpen. Hij liep stage bij Hugo van Kuyck in Antwerpen. In 1958 werd hij laureaat van de internationale wedstrijd Pro Arte Christiana voor het ontwerp van de kerk in Mortsel. Deze kerk werd echter nooit gebouwd. In een aangepaste vorm werd hetzelfde concept uitgewerkt in de Sint-Jozefskapel in Willebroek, die nu is afgedankt en in een erbarmelijke staat verkeert. Dit ontwerp zou het begin worden van een grote reeks kerken, verspreid over het hele land. Die kerken zouden steeds meer uitgroeien tot multifunctionele complexen. Nadat de kerkenbouw in het begin van de jaren 1970 bruusk werd stopgezet, viel ook de stroom van opdrachten voor Marc Dessauvage stil. In 1969 bouwde Dessauvage de campus van de faculteit Letteren en Wijsbegeerte van de universiteit Leuven, een onderdeel van een veel groter complex.

Bron: De Standaard architectuurbibliotheek, Postmodernisme en Modernisme na 1945, p. 82

15 SINT-PAULUSKERK

MARC DESSAUVAGE, 1967

..... Sint-Pauluslaan 2, Westmalle

Hoe kun je een kerk verstoppert en toch opvallend maken? Een goed voorbeeld hiervan is in België te vinden. Daar heeft de vroeg overleden architect Marc Dessauvage (1931-1984) in Westmalle de meest markante van zijn in totaal 15 uitgevoerde kerkontwerpen nagelaten. Een project dat tevens het stempel draagt van de visionaire plaatselijke kapelaan en volgens Dessauvage ook van de bouwcommissie, die hem vroeg het ontwerp te ‘milderen’. De architect toont zich hierover dankbaar. Het heeft hem geholpen bij de evolutie van zijn opvattingen over ‘een heldere, directe en dienstbare architectuur’.

De vraag waarmee we begonnen is verwarrend. Immers, het landschap van West-Europa is door niets meer gemarkeerd dan door kerken. Of het nu in een dorp is of een grote stad, aan zee of in de bergen, de kerktoeren fungeert nog steeds als fysieke routeplanner. Niet in Westmalle. Je rijdt het dorp uit en slaat een bosweg in, waar na 50 meter de parkeerplaats van de kerk te vinden is. Door de aparte vormgeving weet je dat je bij een bijzonder kerkgebouw bent aangeland. Een robuust betonnen kruis staat beschermend voor het gebouw dat verder is omringd door bossen. Het parochiecentrum is alleen te bereiken via een bospad. En zo is het bedoeld. Voor het binnengaan heeft het kerkgebouw een wat donkere uitstraling, een gevoel dat binnen meteen verdwijnt. De ontvangstruimte communiceert door maximaal raamoppervlak met de natuur rondom. Een ornamentele tuinmuur bevat door een verlaging de suggestie van een uitkijkraam. Overall in dit ruim opgezette gebouw zie je dezelfde materialen terugkomen: bakstenen, grijs beton, betonnen pilaren, ramen met houten omlijstingen en witte plafonds. Deze soberheid verleent het geheel een sfeer van rust en kalmte. Binnengekomen in de kerkzaal word je allereerst getroffen door de meerkantige vorm. De banken zijn opgesteld in drie segmenten in de richting van elkaar en het altaar.

Zittend in een kerkbank en kijkend in de richting van het liturgisch centrum heb je nergens meer horizontaal oogcontact met buiten. Er zijn echter wel grote schuine bovenramen. Alle licht komt van boven. Door de ramen niets dan licht, lucht en bomen. De architect: 'De natuur doorstroomt het gebouw, maar zonder het van zijn intimiteit rond het koor te beroven. Die intimiteit wordt, hoe paradoxaal ook, erdoor vergroot. Het licht valt nu immers van recht omhoog en beschrijft daardoor een mooie cirkel om het altaar heen.'

Erik De Smet schrijft in *Kerk en Leven* dat Dessauvage volmaakt de visie van het Tweede Vaticaans Concilie aanvoelde. Dat klinkt duidelijk door waar de architect spreekt van een 'lossere opstelling in ongelijke groepen die zich veel spontaner rond de priester scharen'. De architect heeft willen aanknopen bij de 'villastijl'. Een geestelijke huiskamer zagezegd. Her en der voegen beelden hun betekenis toe aan de grote bakstenen wanden. Vooral het kruisbeeld van Rik Van Schil uit 2005 verdient bijzondere vermelding. Naar de blik in Jezus' ogen kun je lang kijken: liefdevol en teder, vol rust en vol wijsheid. Daarnaast zijn er ook nog twee beelden van Jan Ceustermans, gemaakt rond 1960.

De gemeente in Westmalle houdt dit gebouw ook nu nog, lang na het verscheiden van kapelaan en architect, optimaal in ere. De artistieke gaven van gemeenteleden worden ingezet en de kerk is ook voor klassieke concerten beschikbaar.

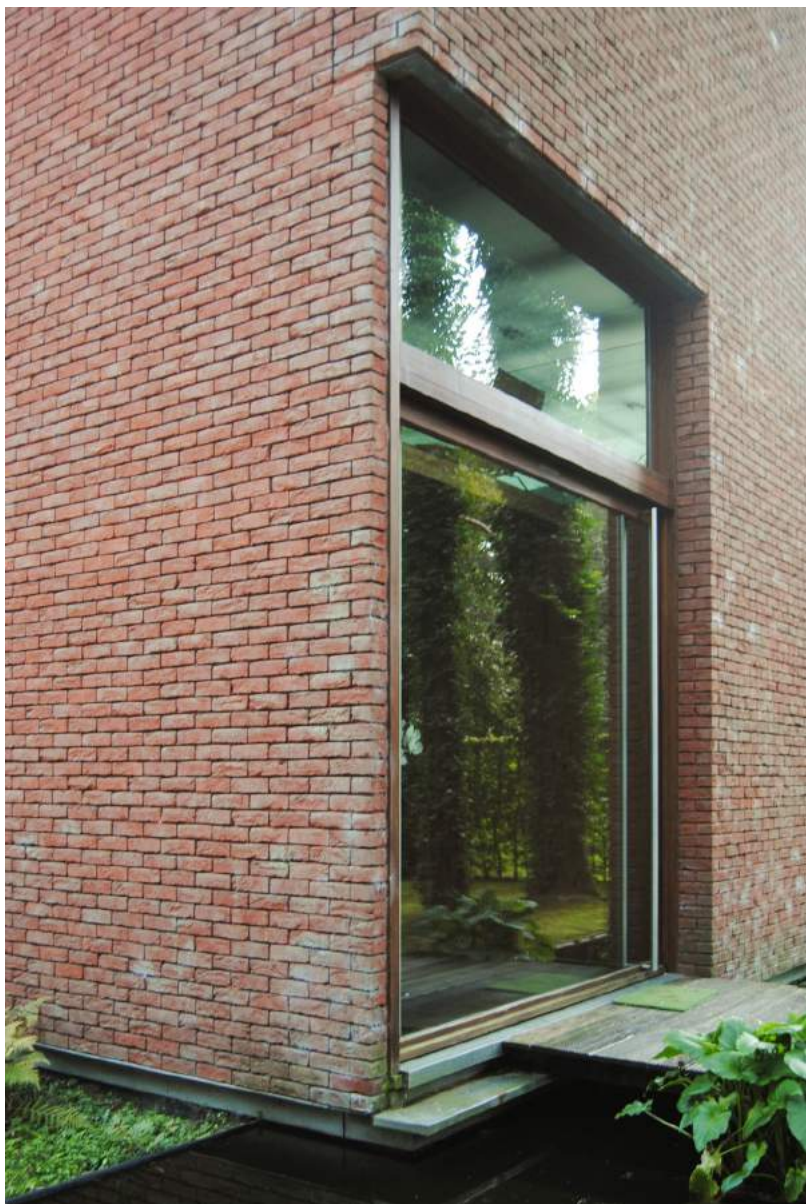
Bron: Artway, <http://www.artway.eu/content.php?id=1019&lang=nl&action=show>

16 SEPPENSHUIS

AWG BOB VAN REETH, 1997

..... Monnikendreef 3, Zoersel

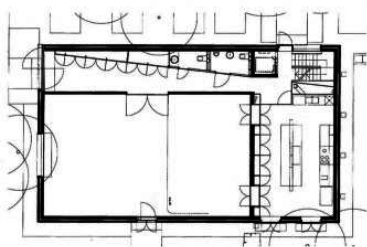

Een eenvoudig bakstenen volume tussen de sparren bij een verzorgingstehuis, een gebouw waar studiedagen, conferenties en tentoonstellingen kunnen worden georganiseerd. Het gebouw bestaat

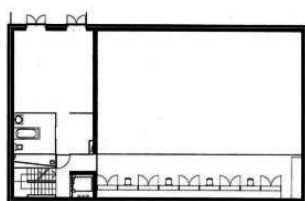
in hoofdzaak uit een polyvalente zaal met bibliotheek en daarnaast een viertal gastenverblijven en een keuken. De polyvalente zaal beslaat de gehele breedte van het gebouw en wordt overspannen door middel van een reeks licht metalen spanten. Deze spanten worden onderaan afgeschermd met een vlak plafond van gezandstraalde glazen platen. Het daglicht, dat langs grote laterale raampartijen de spantzone binnenvalt, wordt door het matwitte, glazen plafond gelijkmatig over de zaal verspreid. Op de begane grond wordt een laterale strook van de zaalruimte ingenomen door een langgerekte toegangspartij met vestiaire en sanitair. Dit volume dat, verpakt in houten panelen, tegen de zaalwand 'geschoven' staat, draagt een open galerij, waar zich de bibliotheek bevindt. Het is een galerij die bij congressen ook als bijkomende publieksruimte kan worden gebruikt. Het gebouw werd geconcipeerd overeenkomstig de wens van de opdrachtgevers, die een sober en duurzaam gebouw wilden. De hele constructie is in lengte, breedte en hoogte gebaseerd op een module van 2,70 meter. De muren bestaan uit dragend metselwerk, het buitenspouwblad is opgetrokken in gelijmde paramentsteen en rust op een verzinkte stalen plint.

bOb Van Reeth (°Temse, 1943), de markantste persoonlijkheid van de generatie van 1968 in Vlaanderen, debuteerde met een genereus, informeel bouwidiom en ontwikkelde zich begin jaren '80 tot voorstander van een radicaal eenvoudige en bestendige architectuur, open voor meervoudig gebruik. In 1981 richtte hij met een aantal jongere collega's het bureau AWG op. Geïnspireerd door het voorbeeld van de Italiaanse architect Aldo Rossi en diens ideeën over 'de architectuur van de stad', ging Van Reeth zich steeds meer op de essentie van de opdracht concentreren en zich tegelijk bezinnen op de essentiële elementen van de architectonische vorm.

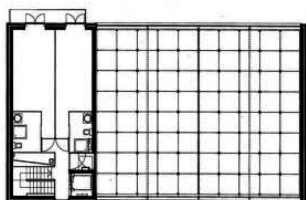
Bron: De Standaard architectuurbibliotheek, Nieuwe Eenvoud en High Tech, p. 72

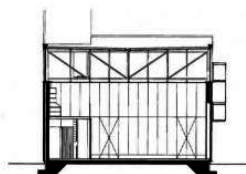
benedenverdieping
(ontvangstruimte en keuken)

eerste verdieping

tweede verdieping

doorsnede

17 HUIS AAN 'T LAAR

51N4E, 2012

..... Monnikendreef 3, Zoersel

Monnikenheide wil uitmunten in warme én professionele dienstverlening aan personen met een verstandelijke handicap en hun gezin. In de loop van de voorbije veertig jaar groeide Huize Monnikenheide uit tot een dienstverlener aan 141 personen met een verstandelijke handicap in diverse werkvormen. Monnikenheide ontving de voorbije jaren erkenning en prijzen voor de manier waarop zij hedendaagse architectuur inzet om kwaliteitsvolle en aangepaste woningen te creëren voor mensen met een verstandelijke handicap. Huis aan 't Laar bijvoorbeeld werd opgenomen in het jaarboek 2013 van het Vlaams Architectuur Instituut (VAi).

De bouwplek van het Huis aan 't Laar ligt aan de rand van de Zoerselse dorpskern, tegen het natuurgebied Zoerselbos, op de hoek van de Monnikendreef en de Schaapskooi. Ze ligt op minder dan 10' fietsen of 20' wandelen van de dorpskern van Zoersel. De dorpskern is veilig te bereiken via een kerkpad door de velden. Een belbushalte is vlakbij.

De bouwplek is bebost met sparren. Via begroeiing rondom, moet het Huis aan 't Laar een eigen plek worden met bewoners die zich op de eerste plaats oriënteren op het dorp. De nabijheid van het domein Monnikenheide kan in bepaalde omstandigheden extra veiligheid en backup bieden. Het huis is een 'geïntegreerd wonen'-project dat focust op de individualiteit van de bewoners maar ook de mogelijkheid biedt om terug te vallen op het ondersteunende van de groep. Het biedt plaats aan twee leefgroepen van acht bewoners. De verschillende studio's zijn verweven in de structuur van het gebouw en zijn bereikbaar via de centrale trap. Het is voor de bewoners

een huis met een duidelijke eigen identiteit. Binnen dit huis heeft elke bewoner zijn of haar plek in een studio die telkens twee lichten en gezichten naar buiten toe biedt.

Het Huis aan 't Laar is ontworpen als een woning die in de hoogte groeit, net als de dennenbomen rondom het gebouw. De woonst heeft een unieke identiteit en past perfect in haar groene omgeving door de gevelbeplanking van verkoolde Siberische Larix. Het heeft een minimale voetafdruk en zal zich qua materiaalgebruik mooi inpassen in de groene omgeving. Er is gezocht naar manieren om een compacte, lage energiewoning te creëren. De zonnecollector op het dak zorgt voor warm water en het regenwater wordt gerecupereerd voor het sanitair.

Bronnen: Vlaams Architectuur instituut, <http://www.dagvandearchitectuur.be/2013/website/programma/Antwerpen/huis-aan-t-laar>, en dono guide, <http://www.dono.guide/Uploads/20f55762-722d-4ae5-afb4-234218b9759c/docs/Projectfiche%20huis%20aan%20't%20laar%20110201.pdf>

18 DE RODE ROOS

UR ARCHITECTS, 2016

..... Monnikendreef 3, Zoersel

Domein Monnikenheide breidt met een ontwerp van UR Architects haar patrimonium uit. De vzw staat bekend voor haar vernieuwende modellen van wonen voor mensen met een handicap. Voor de acht kleinschalige, huiselijke woningen die momenteel het terrein sieren, deed de zorgorganisatie in het verleden reeds beroep op toonaangevende architectenbureaus als 51N4E, AWG Architecten, Huiswerk architecten en RAUM Architecten. UR Architects verbouwt nu drie zorgwoningen in het Monnikenbos en de zorgwoning Rode Roos.

Veertig jaar geleden werd zorgwoning Rode Roos als personeelsgebouw opgetrokken met prefab-elementen. Begeleiders woonden er tijdens hun werkperiode. De woning kreeg daarna een tweede leven als De Wei, een woning voor de oudere bewoners met een hogere zorgvraag. In 2003 werd ze herdoopt als Rode Roos, voor acht bewoners die toen het meest actief waren. Het gebouw heeft haar diensten bewezen, maar was helaas uitgewoond en versleten.

Samen met de architecten en de adviseurs van de Vlaamse Overheid heeft Monnikenheide zorgvuldig de afweging gemaakt om de woning opnieuw te bouwen in plaats van te verbouwen. Een nieuwe woning is beter aanpasbaar aan de bewoners en kost over de hele levensduur minder dan een verbouwing. Rode Roos bestaat uit individuele kamers en gemeenschappelijke ruimtes. De architecten zagen een kans om de relatie tussen de parking en het domein open te trekken en te verbeteren. Ze tekenden de nieuwe woning in het verlengde en het ritme van het hoofdgebouw. Dit ontsluit de parking en geeft Monnikenheide een heel nieuw aanzicht.

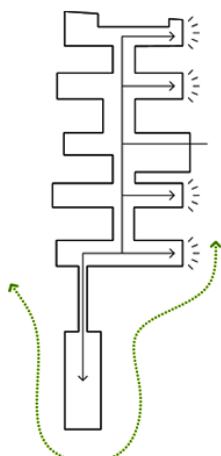
Bij het ontwerp stond de integratie van het gebouw in het bos steeds centraal. Het ontwerp spaart de oude eiken op de bouwplek zo veel mogelijk. De nieuwe woning wordt er als het ware rond gebouwd. De link met de mooie bosomgeving is zo nog directer. Het grondplan van de woning toont zich als een kam die als het ware zorgzaam de blaadjes van de bomen kamt.

Binnenin staat het zorgzame ook centraal. Voor elk van de acht bewoners is er een ruime kamer met een eigen wastafel, zicht naar buiten toe en de mogelijkheid om een eigen terrasje te maken. Aan de uiteinden van de woning is er telkens een optimaal aangepaste badkamer. Midden in de woning is er een ruime leefruimte met open keuken. Een brede tussenruimte sluit de woning aan op het hoofdgebouw en een beschut terras.

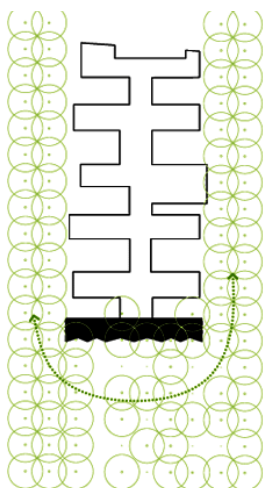
Duurzaamheid en energiezuinigheid staan voorop bij de technische realisatie. De nieuwe woning zal een echte laagenergiewoning kunnen worden (K-peil 38). Als de nieuwe woning er staat, kan de oude Rode Roos nog even dienst doen als wisselwoning voor de verbouwing van Monnikenbos. Bewoners kunnen op die manier altijd op het domein blijven wonen.

Bronnen: UR architects, http://www.urarchitects.com/RodeRoosMonnikenbos/RodeRoosMonnikenbos_01.htm, en de goede doelen, https://www.goededoelen.be/media/4277/Projectfiche_Rode_Roos.pdf

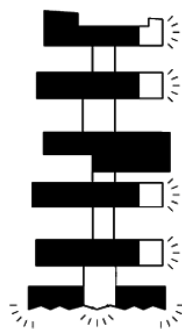
RODE ROOS

1 Existing situation

2 New situation

3 Living & multifunctional spaces

19 ONTHAALGEBOUW DE HOGE RIELEN

HUISWERK, 2002

..... Molenstraat 62, Kasterlee

Met de opening van een nieuw onthaalgebouw heeft het jeugdcentrum Hoge Rielen de eerste en richtinggevende stap gezet naar een nieuw uitzicht. De gedaanteverwisseling die het jeugdcentrum zal ondergaan, zal in concrete lijnen worden beschreven in een masterplan. De beslissing daarover valt eind februari 2002. Het nieuwe onthaalgebouw dat de Vlaamse minister van jeugd Bert Anciaux zaterdag opende, geeft een idee van de bouwstijl die het toekomstige Hoge Rielen zal kenmerken. Het jeugdcentrum Hoge Rielen bestaat sinds 1975. Vijftientwintig jaren intensief gebruik door jeugdgroeperingen laten hun sporen na. Directeur Ludo De Schryver contacteerde daarom Vlaams bouwmeester bOb Van Reeth. Die had al snel door dat kleine aanpassingen en een uitbreiding van het toegangsgebouw alleen onvoldoende zouden zijn om het jeugdcentrum van de Vlaamse gemeenschap écht te vernieuwen. Daarom werden in de zomer van 1999 vijf architecten(bureaus) verzocht hun visie te geven op het 25 jaar oude jeugdcentrum.

De Antwerpse architect Erik Wieërs ontwierp het nieuwe toegangsgebouw. „Mijn ontwerp voor het toegangsgebouw sloot zeer nauw aan bij de projectdefinitie die bOb Van Reeth had geschreven voor het hele centrum”, aldus Wieërs.

Voor de militaire voorgeschiedenis van het domein speelt daarin een bepalende rol. Het 230ha grote jeugdcentrum is een voormalige opslagplaats van het Britse leger met een reeks karakteristieke loodsen. „Ook het nieuwe toegangsgebouw moet een loods zijn”, zegt bouwmeester Van Reeth, „en dan wel in de twee betekenissen van het woord: zowel qua

vormgeving als in de zin van de gids. Bekijk dit gebouw als het signaal voor een zoektocht naar de culturele en maatschappelijke betekenis van de Hoge Rielen.” Minister Bert Anciaux hield in zijn rede een pleidooi voor kinderen. Hij brak een lans voor het Vlaamse jeugdbeleid, dat internationaal als een koploper wordt beschouwd. „Laat de jeugd jeugd zijn, betuttel ze niet te veel”, klonk zijn boodschap. „Laat de Hoge Rielen een voorbeeld stellen van hoe jeugd in een natuurlijke omgeving moet kunnen spelen en leven. Het milieu moet niet alleen geconserveerd worden, maar moet ook openstaan voor wie het écht wil beleven.”

Het nieuwe toegangsgebouw van Hoge Rielen, aan de Molenstraat in Lichtaart, is opgebouwd rond het plein der traagheid, dat nu met grote industriële tegels werd gevloerd. Aan de ene zijde bevinden zich winkel en kantoor, aan de andere zijde een shelter, een afdak waaronder de jongeren elkaar kunnen vinden. Ook het gebouw van de technische dienst werd uitgebreid en aangepast aan de nieuwe stijl.

Bron: de Standaard, http://www.standaard.be/cnt/nbra14012002_032

20 JEUGDHERBERG WADI

STUDIO ASSOCIATO BERNARDO SECCHI PAOLA VIGANÒ, 2013

..... Molenstraat 62, Kasterlee

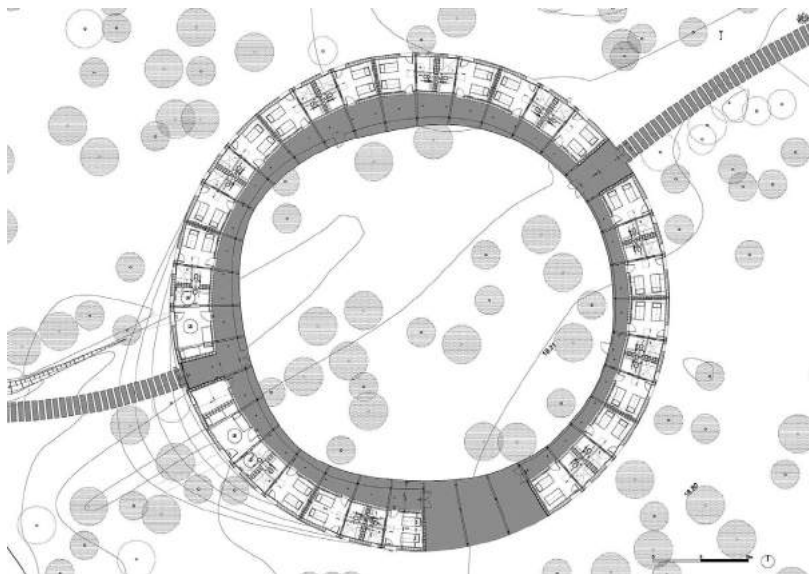

Als je niet oplet, loop je er zo aan voorbij: in het bos van het Kempense natuurdomein de Hoge Rielen ligt een ring van kamers, alsof iemand ze er achteloos heeft geworpen. De verticale houten latten van de buitenmuren lijken in hun streepjespyjama de dans aan te gaan met de ranke bomen in het bos. Toch gaat het hier niet om een gebouw dat zich wil camoufleren of verstoppen: daarvoor is de cilindervorm te radicaal. Cirkels en cilinders, geometrie maakt altijd iets wakker in architectuur. Ofwel roept ze herinneringen op aan de maan en de zon, ofwel aan oude druiden, die met de geometrische inplanting van hunebedden en dolmen de geheimen van de hemellichamen willen ontsluiëren.

Het nieuwe hostel van de Hoge Rielen zoekt niet meteen naar dat soort overtrokken natuursymboliek, maar gaat wel nadrukkelijk aan de slag met de natuurelementen. Zo wordt het regenwater van het dak afgevoerd naar de centrale cirkelvormige buitenruimte. De Romeinen noemden dat een impluvium, maar hier spreken ze van 'wadi', verwijzend naar natuurlijke vijvers die regenwater opvangen en langzaam in de grond laten infiltreren. De twintig kamers liggen als een paternoster rond die centrale ruimte, die in tegenstelling tot de kloostertuin geen voorafspiegeling is van een paradijselijke tuin, maar gewoon een cirkelvormige lap bos met bomen en struiken, die schijnbaar doorheen het gebouw groeide.

Het dak maakt de cirkel volledig rond, maar in feite is het cilindervormige gebouw niet helemaal gesloten. Eén grote hap eruit dient als voorportaal, vanwaar je links of rechts de gang naar de kamers in kan lopen. En het is

een verbinding tussen het omsloten bos in het gebouw en de rest van het bos, dat tot in het hart van het gebouw binnendringt. Aangezien de gang van vloer tot plafond beglaasd is, lijkt de rondgang deel uit te maken van het ommuurde stuk bos. De hoge bomen die er naar de hemel reiken en hoog boven het slaappaviljoen uitstijgen, maken dat het 'binnenbos' en het 'buitenbos' mooi één geheel blijven. Het is net alsof het gebouw in één nacht uit de grond ontsproot, als een heksenkring van paddenstoelen.

De architecten Secchi-Viganò uit Milaan verdienen alle lof voor de manier waarop ze het gebouw natuurlijk en vanzelfsprekend lieten plaatsnemen tussen de bomen. Studio-Viganò raakte met Vlaanderen vertrouwd toen hij in de jaren '90 een prijsvraag won met het subtiele masterplan voor de begraafplaats in Kortrijk. Toen maakten ze al het verschil door het Vlaamse landschap gevoelig te analyseren en er zachtzinnig mee om te gaan. Maar hoe fijngevoelig ze ook zijn in masterplannen, in de uitwerking wordt die fijngevoeligheid soms wat te veel. Op de inrichting van de kamers in de Hoge Rielen valt in wezen niks aan te merken, alles is netjes ontworpen en piekfijn uitgevoerd. Alleen ademen de kamers te veel de geest van anonieme hotelkamers. De vraag is waarom de architecten kozen voor gelikt comfort, terwijl de gebruikers er doorgaans binnenkomen met kluiten bosgrond aan hun laarzen. De Hoge Rielen was tot 1974 een militair domein in een nagenoeg ongerept Kempisch landschap, en het stedse comfort waarmee de architecten de kamers inrichtten, miskent de ongekunsteldheid waarmee de natuur zich in het domein aandient. Nu niet dat het hostel de primitieve hut van Heidegger moest gaan imiteren, maar de luxe van eenvoud, een soort (alpen)boerlogica en -esthetiek had de interieurarchitectuur sterker kunnen enten op de omgeving. Zo heeft dit hostel de kans gemist om de architectuur opnieuw uit te vinden, terug te gaan naar haar elementaire wortels, en ze zo intenser te betrekken op geur, geluid en gevoel van het bos.

Geen Japans theehuis dus, waar de natuurelementen geraffineerd worden opgeroepen in de keuze en toepassing van materialen. Het is detailkritiek voor een gebouw dat met zorg is ontworpen en gebouwd. Het is immers zeldzaam hoe hier architectuur de natuur natuur laat zijn. De paradox wil dat dit juist te danken is aan het ufo-ontwerp van het gebouw. Of hoe de geometrie de architectuur én de natuur kan redden.

Bron: Koen Van Syngel in de Standaard, http://www.standaard.be/cnt/dmf20131106_00826926

21	Stedelijke sporthal	56
22	Ecotron	57
23	Brug Vroenhoven	59
24	Kerk 'reading between the lines'	60
25	Winge Golf & Country Club	61
26	Droogloods	62
27	Schoenwinkel Pedico	64

21 STEDELIJKE SPORTHAL

BEL ARCHITECTEN EN NEY & PARTNERS, 2015

Emiel van Doorenlaan,

De stad Genk schreef een internationale architectuurwedstrijd uit om het recent gerenoveerde zwembad van architect Isgour en ingenieur Paduart uit te breiden. Als laureaat stelde BEL architecten en Ney & Partners een dubbele sportzaal voor met tussenin dienstruimtes en tribunes, met een totale oppervlakte van 13.000m².

Stabiliteit, akoestiek en daglichttoetreding zijn samen opgelost in een bijzondere stalen dakstructuur bestaande uit drie booggewelven, een vorm die in dialoog treedt met het dak van het bestaande zwembad. De opmerkelijke vorm werd binnenin doorgetrokken met een uniform balbestendig en akoestisch plafond uit gelakt staal, zorgende voor een prachtige sportbeleving. De dakstructuur bestaat uit een reeks van drie driescharnierbogen opgebouwd uit op maat gebogen HEB300-profielen. De bogen volgen binnen de randvoorwaarden van minimale sportvolumes en maximale hoogte de ideale kettinglijn zodat deze onder vaste belasting enkel op druk belast worden. Aan de eindsteunpunten dragen de bogen af op de in helling staande betonnen keerwanden die ook de spatkrachten opnemen. Tussen de bogen in zorgen twee dubbele vakwerken voor de dwarse overspanning van 30m over de sportvelden. Deze vakwerken dragen af op vier kolommen in de buitengevels en vier interne kolommen, resulterende in een totale overspanning van 80m zonder enige uitzettingsvoeg. (Cruciale boutverbindingen zorgen dat falen van één veld geen aanleiding geeft tot falen van de volledige structuur.)

Bron: Ney & Partners, <http://www.ney.be/project/sports-centre-genk.html>

22 ECOTRON

NOA ARCHITECTEN, 2016

.... Zetellaan 54, Maasmechelen

De Ecotron is een hoogtechnologische onderzoeksinstallatie voor klimaat- en biodiversiteitonderzoek. De infrastructuur heeft een oppervlakte van meer dan duizend vierkante meter en twaalf ecosysteemkamers waarin de luchtvochtigheid, temperatuur en CO₂-concentratie kan worden gecontroleerd en gemanipuleerd. In het laboratorium kunnen wetenschappers de effecten van de klimaatverandering op de biodiversiteit onderzoeken. De Ecotron ligt in het Nationaal Park Hoge Kempen, dat meer dan zeventuizend plant- en diersoorten herbergt.

noAarchitecten hechten enorm veel belang aan de ruimte waarin een gebouw staat. Zoveel zelfs dat ze niet de belangrijke wetenschappelijke functie en wel de omgeving van het gebouw als uitgangspunt namen. Met hun ontwerp wilden de architecten verder gaan dan een louter functioneel bouwwerk en bijdragen aan de volledige visie van het wetenschappelijke project. Programma en landschap zijn in de schijnwerpers gezet en zelfs versterkt door de architecturale vormgeving. Het langgerekte volume is bekleed met gepolijste inox, die een spiegelende kwaliteit heeft. De materiaalkeuze en bijhorende spiegeling zorgen haast voor een onzichtbaar effect. Bij een eerste blik valt het gebouw amper op. Pas als de bezoeker dichterbij komt, wordt het duidelijk dat de Ecotron in het park staat.

Het spel van aanwezigheid en afwezigheid van het gebouw en het landschap lijken een symbolische dialoog te voeren tussen wetenschap en natuur. Is het tijd voor zelfreflectie? Wat doet jouw aanwezigheid in het landschap? De lengte, de horizontale lijn en de onzichtbare details zorgen voor een

immateriële illusie. De koepels lijken als grote bloemknoppen boven het landschap te zweven. Ze vormen een fata morgana die nieuwsgierigheid opwekt. Het is ook die geprikkelde nieuwsgierigheid die essentieel is voor wetenschappelijk onderzoek. Door haar architectuur houdt de Ecotron enerzijds heel concreet de spiegel voor, maar laat ze tegelijk de bezoeker raden, gissen en verwonderen.

Bron: festival van de Architectuur, <https://festivalvandearchitectuur.be/programma/da-ecotron-uhasselt-maasmechelen/>

23 BRUG VROENHOVEN

NEY & PARTNERS, 2011

.... over het Albertkanaal, Riemst

Het Albertkanaal tussen Antwerpen en Luik werd verbreed om binnenscheepvaart tot 9000 ton toe te laten. De nieuwe brug heeft een centrale overspanning van 100m met een vrije doorgang op het water van 86m. Deze geklasseerde site heeft complexe randcondities. Hier begon de Tweede Wereldoorlog voor België, waarvan de bunker naast de brug getuigt.

Het gaat om een tuibrug met een totale overspanning van 195m. De totale breedte van het brugdek is 18,5m. De hoofddraagstructuur van de brug bestaat uit twee metalen kokers waarvan de variabele hoogte zich laat ervaren vanop het brugdek. Dit laat toe het zware verkeer te scheiden van de voetgangers en fietsers, en geeft de gebruikers van de brug een duidelijk beeld op de structuur en haar krachtsafdracht. Het kunstwerk in samenwerking met kunstenaar Jozef Legrand werd in twee verschillende fases geplaatst. De nieuwe brug werd eerst parallel aan de bestaande brug over het kanaal geduwd. Gebruik tijdens de tijdelijke fase was mogelijk. Na afbraak van het bestaande kunstwerk, werd de brug in dwarse richting verschoven over een afstand van 25m om nadien te steunen op de plaats van de bestaande brug. Het steunpunt aan de kant van Riemst bestaat uit een imposant massief dat een museum- en landhoofd functie bevat. Het doorlopende gebouw onder de brug zorgt voor een sterke visuele verbinding tussen het kunstwerk en de site alsook met zijn geschiedenis. De buitenmuren met een lengte van 170m zijn uitgevoerd in textuurbeton en doen dienst als klimmuur. Gezien de brug de toegangspoort is naar Vlaanderen komende van Maastricht, is bijzondere aandacht besteed aan de wegenbouw en circulatie na en tijdens de verschillende uitvoeringsfasen.

24 KERK 'READING BETWEEN THE LINES'

GIJS VAN VAERENBERGH, 2011

.... Wandelweg vanaf Sint-Truidersteenweg, Borgloon

Langs een fietsroute bouwde Gijs Van Vaerenbergh een constructie gebaseerd op de typologie van de lokale parochiekerk. Deze 'kerk' is opgebouwd uit 30 ton staal en 2000 kolommen, en staat op een fundament van gewapend beton. Door het gebruik van horizontale platen, wordt de idee van een traditionele kerk getransformeerd tot een transparant kunstobject.

Reading between the Lines kan worden gelezen als een meta-architecturale reflectie over thema's als schaal, het grondplan, etc., maar het project begeeft zich ook nadrukkelijk buiten de grenzen van de architectuur. De kerk heeft namelijk geen welomlijnde functie en stelt de visuele ervaring zelf centraal (ze kan zelfs gezien worden als een lijntekening in de ruimte). Tegelijk toont de constructie aan dat die ervaring wel degelijk een gevolg van het ontwerp is. Ze refereert immers nadrukkelijk aan de verschillende fasen in haar conceptie: de ontwerptekening, het model... Doordat de kerk haar klassieke functie niet vervult, kan ze overigens ook worden gelezen als een aan erfgoed gerelateerde reflectie over de leegstand van kerken in de omgeving (en hun mogelijke artistieke herbestemming).

Reading between the Lines vindt plaats in het kader van 'pit', een beeldenproject met werk van een tiental kunstenaars in de regio Borgloon-Heers, dat het eerste deel vormt van het tentoonstellingsproject Z-OUT (waarmee het Hasseltse kunsthuis Z33 kunst in de openbare ruimte presenteert, zie ook www.z33.be). Het werk werd gerealiseerd met steun van het fonds voor culturele infrastructuur van de Vlaamse Overheid.

Bron: Vlaams Architectuurinstituut, <https://www.vai.be/nl/project/uit-het-architectuurboek-ndeg10-reading-between-the-lines-gijs-van-vaerenbergh>

25 WINGE GOLF & COUNTRY CLUB

ROBBRECHT & DAEM, 2014

..... Leuvensesteenweg 254, Tielt-Winge

De Winge Golf & Country Club A in Sint-Joris-Winge ligt in een schilderachtige omgeving, een ideaal landschap met glooiende heuvels, groene weiden en landwegen. In vergelijking met veel andere gebieden in Vlaanderen heeft de streek van Brabant ten oosten van Brussel een zekere landelijke charme bewaard en is hij ontsnapt aan de overal om zich heen grijpende bouwwoede. Een ideaal kader voor het programma van een golfclub. Het parcours profiteert van de vergezichten over het golvende landschap van grasvelden en boomgroepen, die allemaal — typisch voor hedendaagse golfterreinen — perfect onderhouden zijn, waardoor het landschap iets artificieels krijgt. Het architecturale ontwerp is uiterst precies in deze context ingepast. Het clubhuis maakt vernuftig gebruik van de kleine niveauverschillen en vertoont de discrete charme die dit programma vereist. Het gebouw, bijna onzichtbaar vanaf de straat, is toegankelijk via de gebruikelijke parking.

Pas bij het betreden van het clubhuis kijk je uit over het weidse golfterrein, al kan je bij de ingang van het paviljoen al een glimp van het groen opvangen. Er is de ervaring van lichtheid, die een sfeer van uiterste elegantie opwekt, maar ook van de onmiskenbare formaliteit van een omgeving waarin de aardse aspecten van de sport — per slot van rekening maakt het blootgesteld zijn aan de elementen en de grond, hoe verzorgd die ook is, nog altijd deel uit van het golfspelen — afwezig zijn. Deze formaliteit wordt echter verzacht door de vloeiende geometrie van de plattegrond en de wisselende perspectieven die ontstaan door flauwe hoeken die de eigenschappen van het terrein uitbuiten en accentueren en waardoor de villa's aan weerszijden van het paviljoen aan het zicht worden onttrokken.

26 DROOGLOODS

OFFICE KGDVS, 2013

..... Provinciebaan 85, Hulshout

Architectuur is immobiel. Zeggen ze. Zwaar. Dominant. Maar (veelal Japanse) zwaargewichten zoals SANAA, Sou Fujimoto en Junya Ishigami tonen dat architectuur nomadisch, flexibel en bovenal 'licht' kan zijn. Lichtheid kan zich op verschillende manieren manifesteren: als een fijn gedetailleerde façade visueel vrij van enig gewicht, als een constructieve oplossing waarbij de lastendragende elementen tot een minimum zijn herleid, of simpelweg als een pragmatisch bouwsel dat nagenoeg in het landschap lijkt te ontbinden dankzij de juiste materiaalkeuze.

Het Brusselse OFFICE Kersten Geers David Van Severen creëerde in samenwerking met studie bureau UTIL voor Arbor een filigrein hybride drooghal die ondanks haar 2.200 m² oppervlakte lijkt te dematerialiseren midden in de weilanden van de boomkwekerij. Het schijnbaar efemere sorteert effect dankzij een perifere gevelbekleding van geperforeerde stalen platen. Overdag dringt de doos zich van buitenaf op, maar 's avonds en 's nachts legt een onbelemmerde doorkijk het leven binnenin bloot. Een surrealistisch leven bovendien. Zo onwerkelijk is het beeld van bomen in een beschermende cocon. In het industriële gebouw zijn laag- en hoogstammen immers tijdelijk ondergebracht om gedurende een etmaal te drogen vooraleer transport en distributie kan aanvangen. Luchtstromen voeren vrijelijk doorheen de poriënrijke huid langs stammen, takken en bladeren terwijl zowel de enveloppe als het gesloten gekantelde dakvlak de planten beschermen tegen (slag)regen.

Vanaf de zuidwestelijke hoek helt het dak van 15 meter boven het maaiveld naar 6 meter aan de vier laaddokken. Deze 'vijfde gevel' wordt gedragen door houten gelamelleerde spanten die in hoofdzaak in noord-zuidrichting overspannen, maar die geleidelijk volgens de omtrek van het project

vanuit een loodrechte positie op de zuidgevel meezwenken tot ze tenslotte loodrecht op de noordgevel eindigen. Het plattegrond bestaat immers uit een samensmelting van twee rechthoekige driehoeken die inspelen op de richtingen van de aanplantingen van de omliggende vollegrondskwekerijen. Het gebouw vangt de verdraaiing op en fungeert tegelijk als knooppunt. Daardoor varieert de lengte van de spanten van 36 meter tot 43 meter. Zowel de hoogte- als de lengteverschillen vallen echter nauwelijks op omdat telkens één zijde van de omgekeerd driehoekige liggers horizontaal rust en de andere zijde vanaf de knik de hoogte in gaat. UTIL voorzag niet alleen onder het dakvlak, maar ook tussen de gelamelleerde liggers respectievelijk horizontale en verticale stalen windschoren. Deze diagonalen beschermen de dakconstructie tegen de opwaartse windlast die kan ontstaan omwille van de doorzuiging van de wind doorheen de drooghal en dus het uitknikken van de spanten zou kunnen veroorzaken. De kolomvrije ruimte is omsloten door ritmisch gepositioneerde stalen kolommen bestaande uit kokerprofielen van 40 bij 40 centimeter waarop de stalen gevelbekleding is gerevetteerd. De horizontaal geplaatste, geperforeerde geprofileerde platen zijn makkelijk in de handel verkrijgbaar, met name voor akoestische toepassingen. Omdat de UPN-goot achter het gevelvlak is aangebracht, was het mogelijk de gevelpanelen ruw af te schuinen om het primitieve karakter van het project te benadrukken. Door de wind en de mythe van transcendentie evolueert de drooghal van de hand van OFFICE van het grote gebaar tot de gereduceerde constructie, van de prestigieuze show tot de minimalistische gevel en van zware materialen tot fluïde ruimte.

Bron: Dominique Pieters in Infosteel 46

27 SCHOENWINKEL PEDICO

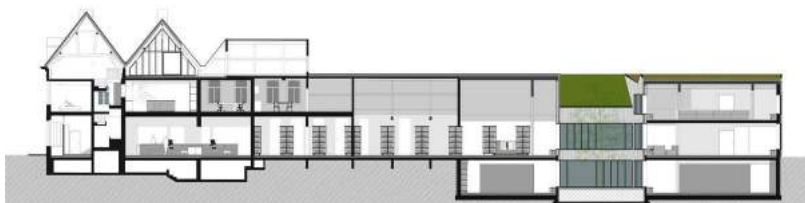
MURMUUR I.S.M. ROBBRECHT & DAEM, 2014

..... Nieuwstraat 27, Geel

De oude dekenij van Geel is behouden en in ere hersteld, de kamerstructuur blijft er bewaard. Achteraan sluit een nieuwbouw aan op het historisch waardevolle pand.

Een royale en halfopen binnentuin schept afstand tussen de dekenij en de nieuwbouw die samen een grote schoenwinkel huisvesten. Vanaf die eerste binnentuin kijk je op bepaalde standpunten doorheen het nieuwe 'halle-vormige' volume tot aan het park in het binnengebied. De openheid tot in de nok van de hal versterkt dit. De uitsnijdingen van diverse types binnentuinen rafelen het nieuwe gebouw uit elkaar in kleinere componenten. De patio's maken het gebouw groen en open, en vormen zo de voorzet tot een groen en open binnengebied. De dakenstructuur van de nieuwe gebouwen, borduurt verder op de cascade van hellende daken van zowel de dekenij als haar bijgebouwen. Enerzijds zorgt deze volumetrie ervoor dat het gebouw aansluiting vindt bij het historische erfgoed en zijn meerledige architectuur. Anderzijds zorgt de schakering van dakvlakken voor een inpassing op schaal van het kleinstedelijke weefsel.

De daken van de nieuwe bouwvolumes zijn groendaken waarop grassen en bloemen groeien. Dit versterkt het groene karakter en geeft een zekere vriendelijkheid aan de gebouwen. Het project ondersteunt zo in zijn materiaalgebruik de overgang tussen het dens bebouwde stadsweefsel en het groenere binnengebied.

Alle meubilair werd mee met het gebouw ontworpen. De tekeningen op het kindermeubel zijn van de hand van illustratrice Sabien Clement.

Bron: murmuur, <http://www.murmuur.eu/projecten/woningen/pedic>

ROND ANTWERPEN

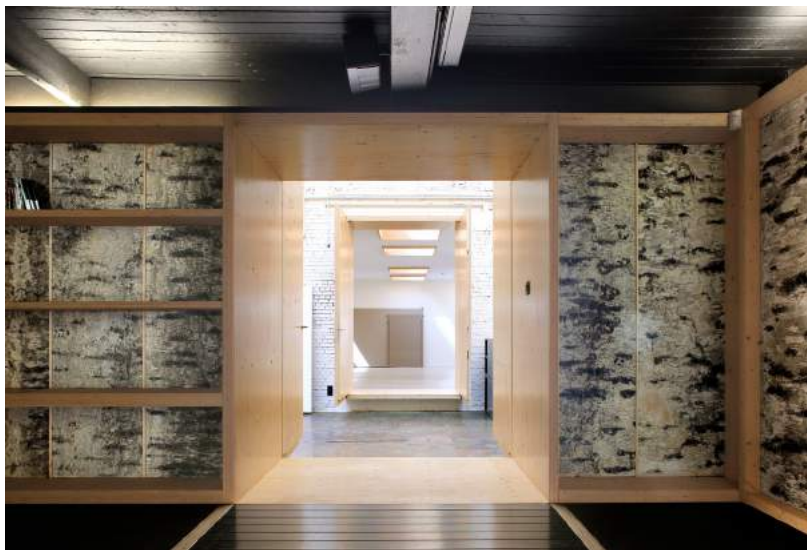

28	Atelier Koen van den Broek.....	67
29	Kanaalsite: site en masterplan	69
30	Kanaalsite: silo's en toren.....	72
31	Kanaalsite: de Cubes,	75
	Museum Vervoordt Foundation en de Ateliers.....	75
32	Kanaalsite: Escher, Pakhuizen,	78
	Waterhuis en Artist studio's	78
33	Kanaalsite: structuur	82
34	Kanaalsite: landschap	84
35	Kinderdagverblijf Parkvilla.....	86

28 ATELIER KOEN VAN DEN BROEK

HAERYNCK VANMEIRHAEGHE, 2013

..... Deurnsebaan 9, Merksem

De typologie van het kunstenaarsatelier confronteert de architect met de manier waarop een kunstenaar conceptualiseert, en dwingt hem om samen met hem te ontwerpen. De ruimtelijke organisatie door Haerynck Vanmeirhaeghe illustreert en versterkt de typische werklogica van Koen van den Broek. Ze vertaalt wat de kunstenaar zijn 'schizofrenie' noemt, met andere woorden: zijn artistieke praktijk waarin hij vertrekt van foto's om dan via tekeningen over te gaan tot schilderen op groot formaat.

De eerste interpretatie van Haerynck Vanmeirhaeghe is vrij radicaal: een vierkant kruis waarvan de centrale ruimte het atelier is voor de grote formaten. Een vorm die tevens de introverte, blinde ruimte doorbreekt door het creëren van patio's. Elke etappe, elk project heeft plaats in een welbepaalde ruimte van het atelier, zoals dat ook het geval is in de geest van de kunstenaar. In deze voormalige garage aan de Deurnsebaan nummer 6 in Merksem zijn vijf ruimten geordend rond het atelier voor de schilderijen van groot formaat. Zes identieke deuren ritmeren de ruimte op een symmetrische manier en geven een idee van de schaal van het gebouw. Ze geven uit op ruimten die elk hun eigen functie en sfeer hebben.

Om sfeer te creëren zonder te interfereren met de werken, koos de architect voor de 'non-kleuren' zwart en wit, aangevuld met hout als bouw materiaal en als afwerking. Twee ruimten, het entrepot en de mediatheek, krijgen geen natuurlijk licht. De muren van de mediatheek zijn bekleed met berkenschors, zodat er geen kunstwerken aan kunnen worden opgehangen en ze een moment van 'decompressie' en bedachtzaamheid creëren voor de kunstenaar. De white cube ertegenover creëert integraal de omstandigheden van museale tentoonstellingen: een smetteloze kubus van 10 bij 10 meter en 3,5 meter hoog, badend in zenitaal licht. Daar hangt

de kunstenaar zijn werken op om hun effect te testen. Het bureau krijgt natuurlijk licht via een patio die toegang geeft tot de pied-à-terre van de kunstenaar op het nummer 5 van dezelfde straat.

De overgang van de ene ruimte naar de andere gebeurt dus altijd via het atelier voor de grote formaten. Dit is een ruimte van 30 bij 7 meter en 4 meter hoog, als een kerkschip badend in egaal zenitaal licht. Schaduwen op de muren worden vermeden dankzij een systeem van overgrote balken die tevens als zonnewering dienst doen. De ruimte fungeert als een decompressiekamer tussen de verschillende sferen, tussen elke creatieve etappe.

Bron: Vlaams Architectuurinstituut, <https://www.vai.be/nl/project/atelier-koen-van-den-broek-merksem>

29 KANAALSITE: SITE EN MASTERPLAN

JENS AERTS

..... Stokerijstraat, Wijnegem

Een historische site

Na de aanleg van de Kempische vaart, die de Antwerpse haven verbond met de Maas, startte de familie Meeus in 1857 een likeurstokerij in Wijnegem. Op korte termijn groeide de stokerij uit tot een van de grootste bedrijven van de provincie Antwerpen. De omvorming van de vaart tot het Albertkanaal betekende een nieuwe bloei voor de site. In 1956 nam de Mouterij Albert, later overgenomen door Heineken, zijn intrek in de Stokerijstraat. Het werd de grootste moutverwerker van Europa. In 1998 kocht Axel Vervoordt de Kanaalsite en vestigde er zijn kunsthandel in een deel van de gebouwen.

De oorspronkelijke architecten van de Kanaalsite hadden in de eerste plaats vooral oog voor de functionaliteit van de industriële gebouwen, maar hierbij ging tevens aandacht uit naar hun kwaliteit en esthetische verhoudingen. Net deze karakteristieken geven de volledige site een bijzondere intrinsieke waarde voor de toekomst. De voormalige bedrijfsgebouwen stralen een zekere eenheid uit, die zich leent tot zowel wonen als werken in de 21ste eeuw.

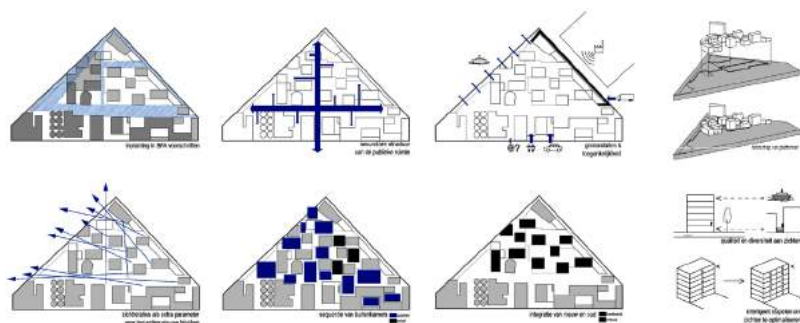
Krachtlijnen van het nieuwe project

Eenheid en diversiteit vormen als het ware de kernwoorden van het Kanaalproject. De eigenheid van het historische erfgoed wordt als prioritair beschouwd en wordt door de reconversie beschermd en verder geaccentueerd. Binnen deze eenheid wordt een duidelijke diversiteit gecreëerd die de site dynamiek en levenskwaliteit verleent. Vooreerst ontstaan door de inplanting van de gebouwen verschillende kernen en 'dorpspleintjes' met telkens een eigen sfeer. Het geheel resulteert op die manier in een echte 'buitenstad' om te wonen -geheel met ondersteunende functies- en te werken in een duurzame en ontspannende omgeving.

Het Kanaalproject tracht ook een oplossing te bieden voor de hedendaagse mobiliteitsproblematiek. Wonen en werken op één site en de aanwezigheid van diverse functies, maken verplaatsingen overbodig en zorgen dat de Kanaalsite als een geheel werkt. Hierdoor kan ze worden ervaren als een rustpunt, wat nog verder is versterkt door de natuur en cultuur in en rond de hele site.

De herintegratie van het industriële erfgoed ten slotte, samen met het originele en efficiënte gebruik van de ruimte, bieden een wezenlijke meerwaarde voor de duurzaamheid van de leefomgeving.

Een hoogwaardig stedelijk complex

De ambitie van het Kanaalproject is om van de huidige monofunctionele site een hoogwaardig stedelijk complex voor gemengd wonen en werken te maken, ondersteund door enkele aanvullende faciliteiten.

Behalve de interne meerwaarde wil het project ook de relatie van de Kanaalsite met de omgeving versterken. Drie omliggende ruimtelijke structuren zijn daarbij bepalend:

- de sterke lijnfiguur van het Albertkanaal
- de groene Schijnvallei die Antwerpen met het buitengebied verbindt
- en de residentiële wijk met vrijstaande huizen.

Door een betere toegankelijkheid en het vernieuwde contact met het water wil de site een ontwikkelingspool voor wonen en werken worden en een meerwaarde voor de naburige woonwijk.

Het beeldbepalende historisch-industriële karakter van de site en de krachtige, vreemde typologie van de gebouwen vormen de ontwerprichtlijn voor de verdere ontwikkeling van de site. De positieve eigenschappen ervan worden versterkt, de negatieve geminimaliseerd. De nieuwe transformaties en toevoegingen zetten door middel van hedendaagse architectuur de gelaagdheid in de tijd door.

Van visie tot realisatie

Het stedenbouwkundige plan, ontworpen door Jens Aerts, is een sterk kader voor de beoogde ruimtelijke en functionele ontwikkeling van de site. Het duidt de deelprojecten aan en definieert de enveloppen voor de bebouwing en voor de verschillende buitenruimtes. Om het plan op een architecturaal hoogstaande manier uit te werken, werden drie architecten en een landschapsarchitect voor de buitenruimte geselecteerd.

Een team van toparchitecten

Het masterplan dat als leidraad dient voor de invulling van het architecturale totaalprogramma gaat uit van de stelling dat degelijke architectuur sterk en authentiek is, maar tegelijk ook rustig en sereen. Zo dient de architectuur op de site rekening te houden met het karakter van de bestaande gebouwen én met de levenswijze van de toekomstige bewoners. Bovendien wilden de ontwikkelaars tevens architectuur die in een open dialoog staat met haar omgeving. Om het verlangen naar authenticiteit én diversiteit te realiseren, is doelbewust gekozen voor verschillende architecten die autonoom hun deel van het masterplan uitwerken. Elk van de geselecteerde architecten dient hierbij een boeiende eigenheid te geven aan zijn deelplan en tegelijk een sterke interactie met de andere delen van de site te creëren. Uiteindelijk is gekozen voor: Michel Desvigne (landschapsaanleg), Bogdan & Van Broeck, Stéphane Beel Architects en Coussée & Goris architecten.

Bron: [architectura.be](http://www.architectura.be), <http://www.architectura.be/nl/nieuws/2125/kanaalsite-wijnegem-wordt-levendige-en-diverse-woonwijk-1>

30 KANAALSITE: SILO'S EN TOREN

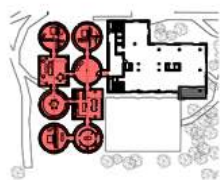
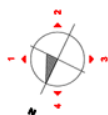
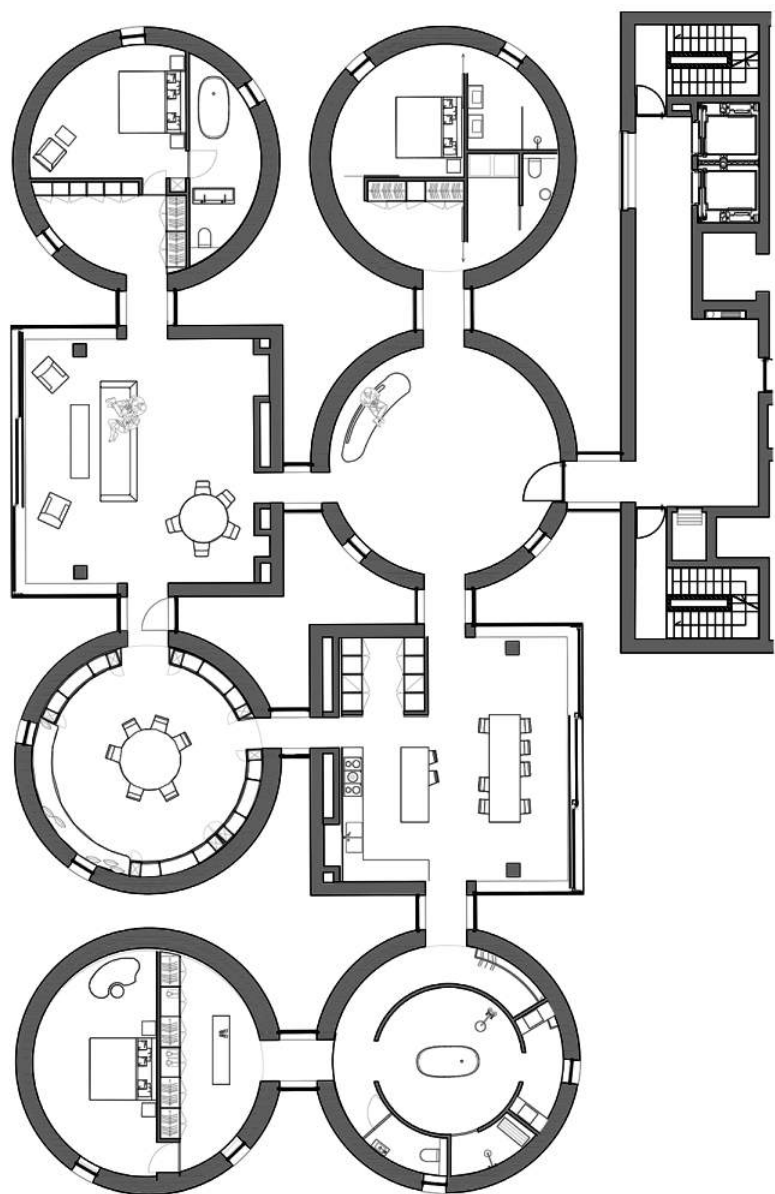
STÉPHANE BEEL ARCHITECTS, 2015

..... Stokerijstraat, Wijnegem

Op de Kanaalsite neemt ook Stéphane Beel Architects diverse gebouwen onder handen. Zo zullen zij de silo's een nieuw leven inblazen en ontwerpen ze er een torengedouw voor kantoren.

De hervorming van het bestaande silogedouw is een delicate opdracht. Enerzijds moeten de massieve silo's behouden blijven als een baken in de omgeving. Anderzijds moeten de nieuwe ingrepen beantwoorden aan de hedendaagse eisen van licht en zicht, comfort en veiligheid.

De krachtlijnen van het ontwerp zijn het behoud van de tussenruimte en de massiviteit van de grijze silo's, het gebruik van één verticale circulatie voor alle nieuwe wooneenheden, het richten van de woningen naar het Albertkanaal en het behoud van de bestaande structuur.

Van de twee centrale cilinders neemt de architect over een hoogte van 31 en 28 meter een deel weg en vervangt het door een nieuw transparant, vierkant volume. De zes andere silo's blijven volledig behouden en krijgen kleine openingen die een structurele logica volgen en die specifieke panorama's omkaderen.

Door deze ingreep ontstaan wooneenheden met telkens drie cirkelvormige besloten ruimtes en één vierkante open ruimte. Deze openheid maakt de vierkante ruimte, centraal gelegen in de woning, geschikt als leefruimte en/of keuken.

De bestaande witte silo's worden vervangen door een nieuw volume dat op boven op Karnak wordt gebouwd waardoor deze ruimte bewaard blijft en men dezelfde fundering kan gebruiken. Het nieuwe volume wordt bekleed in wit/blank hout dat helder contrasteert met de bestaande grijze silo's. De beglazing is in zilver/witkleurig zonwerend glas in lichtgekleurd houten schrijnwerk.

De silo's van Stéphane Beel bieden de uitzonderlijke ervaring om te leven in ronde ruimtes. De woonkwaliteit wordt er gecreëerd door de combinatie met de nieuwe transparante blokken. Het wonen op grote hoogte met fenomenale vergezichten op de omgeving geeft de woonbeleving een extra dimensie.

Vanaf de derde verdieping komen er per niveau twee appartementen die bestaan uit drie cirkels (8m doorsnede) en een vierkant (8 x 8 m). Vanaf deze verdieping worden per twee niveaus telkens drie appartementen gecombineerd. Zo ontstaan appartementen in T-vorm (194 m²), appartementen in S-vorm (227 m²) en duplexappartementen (239 m²). Op de negende en de tiende verdieping komt er telkens één appartement met zes ronde en twee vierkante ruimtes (totale oppervlakte 416 m²). De bestaande witte silo's worden in hun geheel vervangen door een nieuw volume. Dat komt bovenop de imposante zuilenzaal Karnak die als fundering blijft fungeren en daardoor intact bewaard blijft.

Naast de verbouwing van silo's tot woongebouw, ontwierp Stéphane Beel op de Kanaalsite tevens een torengedouw. Deze toren van zo'n 30 meter hoog biedt als landmark een tegengewicht aan de silo's en fungeert als een eindpunt van de site. Het is een polyvalent gebouw dat ruimte biedt voor showrooms, galerijen en werkplekken. De toren wordt gelezen als een robuust volume in wit beton met scherp afgelijnde contouren. De openingen in de toren geven het massieve gebouw een bijzondere transparantie. Door subtiele variaties en verschuivingen accentueren de openingen het gevelvlak en versterken ze het volume. De geveltekening wordt benadrukt door het dieper gelegen slank metalen schrijnwerk, ingevuld met opake glazen panelen.

31 KANAALSITE: DE CUBES, MUSEUM VERVOORDT FOUNDATION EN DE ATELIER

BOGDAN & VAN BROECK, 2015

..... Stokerijstraat, Wijnegem

De Cubes: een venster op de wereld

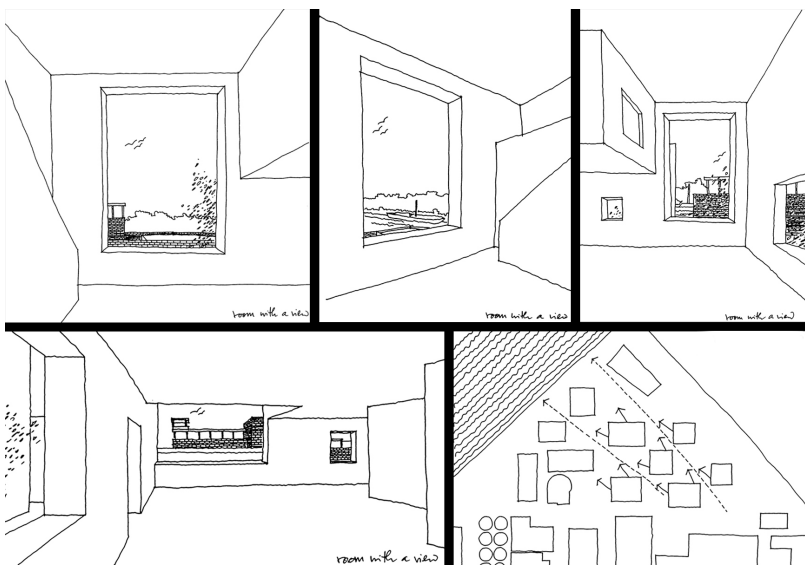
De doelstelling van het Kanaalproject is volgens de ontwikkelaars een “pure en menselijke architectuur met respect voor het historische karakter van de site en voor de wensen van zijn toekomstige bewoners”. Mede hierdoor omvat de Kanaalsite een honderdtal appartementen waarvan niet één gelijk is. Hierin heeft ook elke kamer zijn eigen identiteit.

Aangezien het ontwerp van elke woning is gebaseerd op de beleving van binnenuit, is ieder plan anders. Ook de wisselwerking tussen kamers, zowel naar binnen als buiten toe, garandeert dat elke bewoner zijn eigen karaktervolle stek kan creëren. Wel werden per deelgebied een aantal basisconcepten uitgezet die zowel de architectuur als de woonruimte bepalen.

Het woningenluik dat Bogdan & Van Broeck heeft ontworpen, kreeg de naam ‘Cubes’ mee. Wanneer we de Cubes van dichtbij gaan bekijken, blijkt dat Bogdan & Van Broeck Architects de klassieke elementen van grondgebonden huizen importeerden in de verdichte typologie van het appartement. Elke woning heeft minstens drie gevels met een loggia die fungeert als buitenruimte, bereikbaar vanuit de gehele woning. Tevens tracht het project maximaal in te spelen op de sterke punten van de omgeving: de ligging langs het water en de relatie tot het industriële erfgoed op de site door gebruik te maken van weloverwogen zichtassen. Tegelijkertijd wordt er gestreefd naar een harmonische relatie tussen de

private en de publieke ruimte. Daartoe zijn zorgvuldig gekozen openingen tussen de volumes gelaten die zorgen voor ingekaderde doorzichten naar de bestaande gebouwen, naar de silo's, naar Anish Kapoor's *At the Edge of the World*, naar het water en naar de tussenliggende pleinen. Dit leidt tot het kernbegrip van dit ontwerp: 'rooms with a view'.

Architectuur wordt hier bedacht als venster op de wereld. Dit principe wordt door de architecten toegepast op verschillende schaalniveaus. Stedenbouwkundig zijn de ruimtes tussen de gebouwen bedacht als buitenkamers met doorzichten naar elkaar en de omgeving. Architecturaal is de distributie van functies binnen de woningen en de positie van de raamopeningen zodanig ontworpen dat opnieuw optimaal wordt ingespeeld op uitzichten en de bezonning, evenwel met behoud van privacy. Grote hoge beglaasde loggia's zorgen in elke woning voor een ruime inpandige wintertuin en een overvloedige aanwezigheid van daglicht. Door de variaties in planvorm en type, door de aparte geveluitwerking van elke woning is elke Cube een uniek en herkenbaar onderdeel binnen een groter samenhangend geheel.

Vervoordt Foundation

De Vervoordt Foundation is de beheerder van een belangrijke kunstverzameling die bestaat uit tal van antiquiteiten en enkele belangrijke hedendaagse werken. De stichting oefent wereldwijd functies uit als curator en is actief in het onderwijs. Werkend vanuit Kanaal, zal de Stichting worden gehuisvest in haar eigen museum, ontworpen door Bogdan & Van Breck.

Reeds in het jaar 2000 heeft Axel Vervoordt besloten om de oude mouterij een nieuw hart te geven met de installatie van het kunstwerk *At the Edge of the World* van Anish Kapoor. De Vervoordt Foundation engageert zich in het zoeken naar het universele in kunst door het ontdekken van de eigentijdse kwaliteit van het verleden en het zoeken naar hedendaagse objecten met een tijdloze kwaliteit.

Nieuwe ateliers

Tenslotte ontwerpt Bogdan & Van Broeck op de site ook nieuwe ateliers. De kunsthandel Axel Vervoordt blijft in het gebouw waar het nu zit, dat tevens de kantoren van projectontwikkelaar Vervoordt huisvest.

De ateliers verhuizen echter naar een nieuwbouwcomplex tussen de toren van de hand Van Stéphane Beel Architects en de Artist Studios aan de andere kant van de Kanaalsite.

Bron: architectura.be, <http://www.architectura.be/nl/nieuws/2137/wonen-langsheen-de-kanaalsite-bogdan-van-broeck-2>

32 KANAALSITE: ESCHER, PAKHUIZEN, WATERHUIS EN ARTIST STUDIO'S

COUSSÉE & GORIS ARCHITECTEN, 2015

..... Stokerijstraat, Wijnegem

Escher: wonen bovenop de oude distillerie

De oude distillerie is een monumentale rechthoekige hal die dienst doet als polyvalente ruimte. Omwille van de grote ronde gaten tussen de verdiepingen, die overbleven na de ontmanteling van de vroegere moutketels die doen denken aan de bizarre architecturale tekeningen van de Nederlandse kunstenaar M.S. Escher, werd dit project omgedoopt tot het Eschergebouw.

Het karaktervolle gebouw wordt volledig gerespecteerd in zijn historische eigenheid. Om woongelegenheid te creëren, realiseren Coussée & Goris bovenop de massieve onderbouw een nieuw, modern volume, dat eruitziet

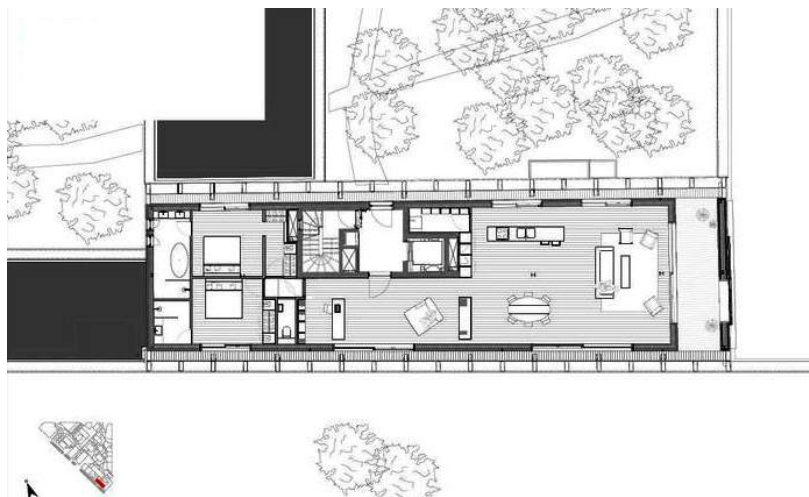
als een galerij, een loggia, met hoge kolommen dicht bij elkaar. De opbouw wordt geconcipeerd in een staalconstructie die als het ware de bestaande dominante baksteenvolumes bekroont. De Pakhuizen en het Waterhuis worden volgens hetzelfde principe gerenoveerd.

Pakhuizen

Niet alleen het Eschergebouw zal woningen huisvesten, ook de bestaande pakhuizen langs de Stokerijstraat worden omgebouwd tot unieke woningen met zowel in de gerestaureerde als in de nieuwe delen zichten naar de binnenpleinen, het water en Antwerpen. De verschillende pakhuizen voorzien in totaal in 21 appartementen.

Respect voor de bestaande volumes betekent dat er geen indelingen worden gemaakt die ruimtes in kleinere gehelen opdelen. Dit maakt dat bepaalde ruimtes hun oorspronkelijke afmetingen behouden waardoor de Pakhuizen een unieke woonbeleving bieden. De basishouding bij de reconversie van de bestaande gebouwen was steeds dat er een functie moest worden gevonden die de gebouwen zou doen herleven. Er is gekozen voor woonfuncties op de verdiepingen en een werkfunctie op het gelijkvloers.

De charme van het historische monument met zijn diversiteit aan oude ruimten blijft bewaard. De authenticiteit wordt zelfs nog versterkt door het verwijderen van alle verbouwingen en toevoegingen die er door de jaren heen bij kwamen, en door het toevoegen van nieuwe contrasterende elementen. Het gebouwencomplex is helemaal uitgezuiverd en de oude gevels komen weer vrij. De oorspronkelijke, nog zichtbare openingen zijn terug opengemaakt. Waar nodig voor de nieuwe functies van het gebouw zijn nieuwe openingen gecreëerd, eenvoudig en krachtig geïntegreerd in het ritme van de bestaande openingen. Door het wegnemen van een aantal gebouwen komen enkele binnengebieden vrij. Zo ontstaan er kleine pleinen en doorsteken die de oorspronkelijke gebouwen weer van licht en lucht voorzien.

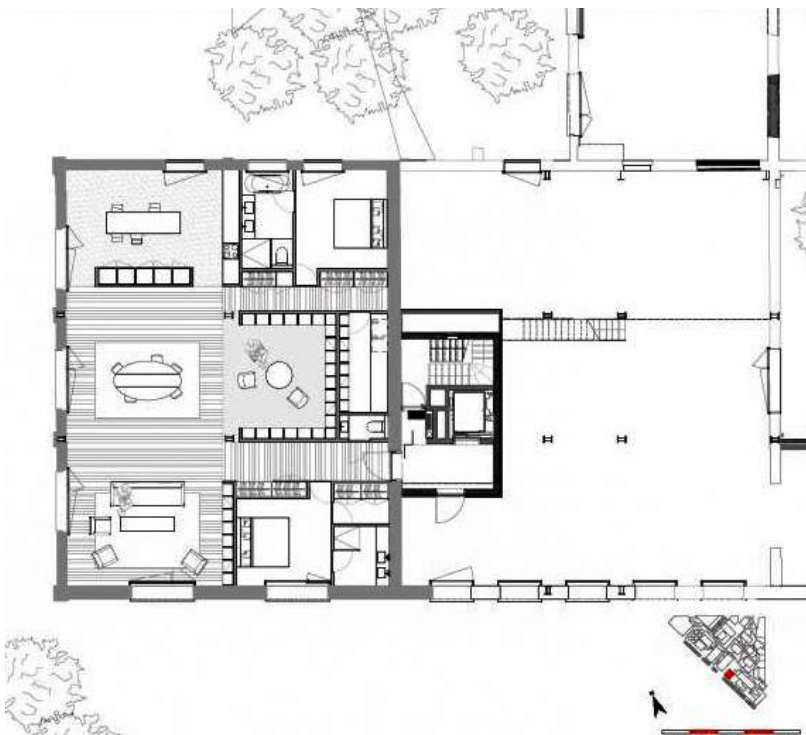

Op het gelijkvloers bevatten de Pakhuizen ruimtes voor handel en diensten. De openheid van de bestaande grote ruimtes is behouden en geïntegreerd in de nieuwe functies: zo herwinnen de verrassende ruimtekwaliteiten hun volle waarde.

De woonfunctie komt in een nieuw volume bovenop de bestaande bakstenen gebouwen, waardoor een gelaagde ruimtelijkheid ontstaat. Coussée & Goris concipiëren de nieuwe woongelegheden, in het verlengde van Escher en het Waterhuis, als loggia's van dicht bij elkaar staande kolommen. De constructie van stalen pijlers en glas introduceren een moderne frisheid en creëren een boeiend spel van schaduwen, in contrast met het monolithische karakter van de bakstenen onderbouw.

Waterhuis: een volledige nieuwbouw

Tussen Escher en de Pakhuizen staat het Waterhuis. De drie grote volumes bepalen samen het straatbeeld vanuit de Stokerijstraat, en worden door Coussée & Goris ontwikkeld als één geheel. Het Waterhuis voorziet 15 appartementen vanaf de eerste verdieping tot de vijfde met oppervlaktes van 148m² tot 180m². Het Waterhuis wordt, in tegenstelling tot en als contrast met de andere industriële gebouwen van de Kanaalsite, volledig nieuw gebouwd. Het gebouw bestaat uit een constructie van dicht bij elkaar staande stalen kolommen en bevat hedendaagse appartementen die baden in zon en licht door de hoge ramen. Het ontwerpconcept ligt in lijn met de bovenbouwen die Coussée & Goris als loggia creëren bovenop Escher en de Pakhuizen die samen het Waterhuis insluiten.

Artist studio's

Het is de bedoeling van de ontwikkelaars dat de Kanaalsite een aantrekkingspool wordt voor kunstenaars en ambachten die er zich laten inspireren door het contrast tussen industrieel erfgoed en moderne renovaties, door het water en het groen, en door de cultuur en de esthetiek die alomtegenwoordig is. Daarom mocht Coussée & Goris op de Kanaalsite tevens een complex met diverse Artiestenstudio's uitdokteren. Dit gebouw zal worden gerealiseerd op de hoek van de Stokerijstraat, in het verlengde van de Pakhuizen en naast een bestaande kapel.

Bron: architectura.be, <http://www.architectura.be/nl/nieuws/2125/kanaalsite-wijnegem-wordt-levendige-en-diverse-woonwijk-1>

33 KANAALSITE: STRUCTUUR

MOUTON, 2015

..... Stokerijstraat, Wijnegem

Op een voormalige industriële site langs het Albertkanaal in Wijnegem realiseerde Vervoordt Real Estate het woon-werkcomplex 'kanaal'. De site omvat een honderdtal appartementen. De bestaande gebouwen (pakhuisen en silo's) werden maximaal behouden, verbouwd en uitgebreid. De 'cubes' en 'het waterhuis', samen 10.000m², zijn nieuw gebouwd bovenop een ondergrondse parking van 11.000m². Een aantal oude silo's zijn afgebroken en vervangen door een hoogbouw van 7.000m² vloeroppervlakte.

Grijze silo's

Zes van de acht silo's bleven behouden en werden voorzien van openingen. De grootte en positie van deze openingen volgen een structurele logica. Binnen de contouren van de silo's werden nieuwe vloerplaten voorzien. Beglaasde passerelles vormen de connectie tussen de silo's onderling en met het circulatiesas van de witte silo's. De twee resterende silo's werden, over een hoogte van 31 en 28 meter, vervangen door een vierkant, transparant volume dat afsteunt op de onderste niveaus en funderingen van de bestaande silo's.

Witte silo's

De bestaande witte silo's werden om stabiliteitstechnische redenen vervangen door een nieuw woonvolume bovenop de bestaande 'karnak'. De structuur van deze karnakruimte bestaat uit een grid van robuuste ronde betonkolommen die maximaal worden herbruikt. Om de connectie te maken met de bovenliggende nieuwbouw, die haar eigen structurele logica volgt, werd een intermediaire verdieping voorzien. Deze dubbelhoge ruimte

bestaat uit een viertal lijnen van schuin geplaatste slanke massiefstalen kolommen met een diameter van 22cm.

Capawood

De door brand geteisterde voormalige industriële pakhuizen werden afgetopt tot het hoogste vloerniveau, terwijl de onderliggende structuur maximaal kon behouden blijven. De nieuwe volumes op de bestaande gebouwen bestaan uit een uitwendig draagsysteem van gelaste stalen kokerkolommen. De vloerplaten van het nieuwbouwdeel hangen tussen de kolommen. Het dak is een staalstructuur die een portiek vormt met de kolommen. Voor het hoogste gebouw werden geen portieken gebruikt, maar vierendeelstructuren uit gelaste kokers die in het gevelvlak zijn geplaatst. Samen met de stijve dakplaat zorgen de vier stijve wanddelen voor een stijve doos bovenop het oude bestaande gebouw. Het deelproject 'Capawood' won in 2016 de Staalbouwwedstrijd, georganiseerd door het informatiecentrum Infosteel.

Cubes

Vijf kubusvormige volumes met respectievelijk woon- en atelierfunctie hebben een structuur die bestaat uit een betonnen sokkel op het gelijkvloers en metselwerk opgetrokken tussen betonkolommen voor de bovenliggende bouwlagen. De betonnen sokkel draagt af op de ondergrondse parking. De appartementen zijn opgevat als split-level woningen.

34 KANAALSITE: LANDSCHAP

MICHEL DESVIGNE, 2015

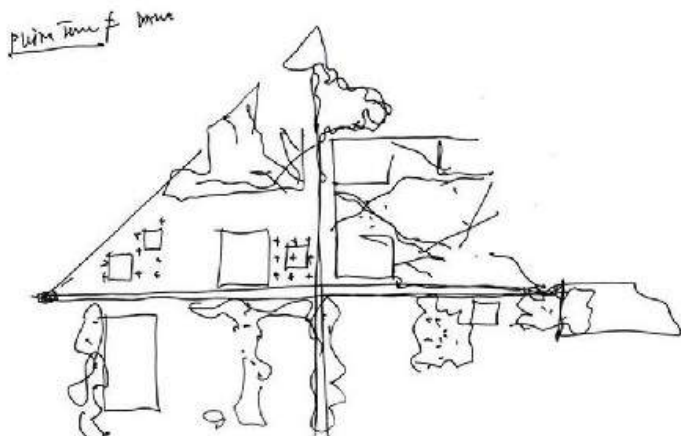
..... Stokerijstraat, Wijnegem

Groen als tegengewicht voor massiviteit

Het strakke, brede Albertkanaal verleende niet alleen zijn naam aan de Kanaalsite, het is ook een ankerpunt voor de mensen die er zullen wonen en werken. Het landschap op de hele site is trapsgewijs opgebouwd. Tussen de Stokerijstraat tot de Toren van Beel is er een hoogteverschil van 1,8 m. Daardoor is er toegang vanaf het Albertkanaal tot de site via het hooggelegen binnenplein tussen de Toren en het restaurant.

De Kanaalsite is echter vooral sterk getekend door zijn kolossale silo's en massieve gebouwen. Om een rustgevende woon- en werksfeer te scheppen, wordt het industriële karakter verzacht door een doordacht plan voor de groenaanleg. In zijn landschapsplan tracht Michel Desvigne dan ook woningen, ateliers, kantoor- en expositieruimtes te integreren in een coherent geheel en hierbij een atmosfeer van verbondenheid te creëren.

Privacy creëren

Rond de woningen komen kleine bosaanplantingen en weides die de privacy van de bewoners dienen te beschermen. Door middel van hoogstammige beuken en haagbeuken met een natuurlijke ondergroei van varens, mossen en kleine woudbloemen tracht de ontwerper de natuur van de Schijnvallei als het ware over te brengen naar de voormalige industriële site.

Een eenvoudige, transparante schutting tenslotte omsluit het geheel van de site. Enkele bomen breken uit de site en komen op het kasseien voetpad.

Traject met boomgaarden

Talrijke wegen in neutraal, aardekleurig beton, vormen een aangeschakeld traject doorheen de site richting het Albertkanaal. Ze worden afgewisseld met kleine boomgaarden die als levendige ontmoetingsplaatsen dienstdoen.

Secret garden

Naast de Vervoordt Foundation is een 'secret garden' aangelegd: een beplant dakterras dat boven de kade hangt en vrij uitzicht biedt over het kanaal en de bossen aan de overkant. Een grote waterpartij omgeeft de artistieke installatie van Anish Kapoor en promoveert deze plek tot centrale plaats van de Kanaalsite.

35 KINDERDAGVERBLIJF PARKVILLA

51N4E, 2013

..... Speelpleinstraat 61, Merkssem

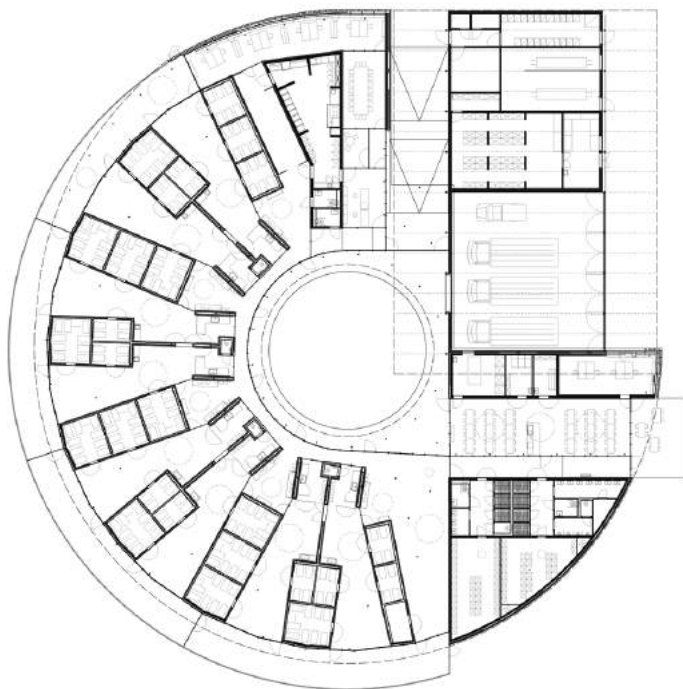

Om zoveel mogelijk ruimte in het park vrij te houden als mogelijk, is de onwaarschijnlijke combinatie van kinderdagverblijf en opslagplaats in één compact circulair gebouw opgenomen. Georganiseerd op slechts één niveau rondom een binnentuin, minimaliseert het plan de circulatie en maximaliseert het de relatie tot de omgeving. Eerder dan te focussen op de programmatorische verschillen, gebruikt het project beide om de parkomgeving te activeren. Het scherpe contrast tussen de twee gebruikers is verzacht door het niveau van het kinderdagverblijf op te tillen, waardoor alle gebruikers op ooghoogte komen en enkel zijn gescheiden door een muur van glas. Vanaf de buitenkant gezien, komt het opgetilde niveau los van het park waardoor het groen rond het volume vloeit.

De basisopzet van het gebouw kan het best worden begrepen door een kunstmatig landschap, een overdekt gedeelte van het park. Grote onbehandelde beton- en houtoppervlakken creëren een lang en laag gebouw. Enkel afgelijnd door een betonnen vloer en plafond, relateert het kinderdagverblijf met de horizon en incorporeert het de diepte van het park. De vloerplaat wordt verwarmd of gekoeld door de geothermische energie, die het fysische en tactiele aspect van het beton versterkt. De vloer voelt aan als echte grond, comfortabel om op te zitten en te spelen, aangenaam om aan te raken. Net zoals een park, is het gebouw meer gedefinieerd door ruimtelijke kwaliteiten dan door het specifieke programma, waardoor het dus een structuur die mogelijks van gebruik kan veranderen over de jaren heen.

Binnenin dit artificiële landschap, is de hoogst georganiseerde routine van een kinderdagverblijf rationeel uitgelegd. Alle dagelijkse activiteiten gebeuren in een opeenvolgende serie van kamers en hoeken. Raakpunt tussen de grote schaal van het betonnen landschap en de invulling van houten wanden en meubels doordringt de routine van het kinderdagverblijf met generositeit en schoonheid. De kleuren van het project zijn bewust gekozen om te harmoniëren met de tinten van het park. Zo is het leven binnenin gerelateerd aan de omgeving buiten zonder tussenstappen. Het voelt als leven in het park: een ruimte die gemeenschap en (stedelijke) natuur combineert.

Bron: 51n4e, <http://www.51n4e.com/project/speelpleinstraat-o#>

Sigrid Decramer
Dominique Pieters

© Filip Dujardin: 28
© Sigrid Decramer: 06, 07, 08, 09, 25
© Dominique Pieters: 01, 02, 03, 04, 05, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 26, 27, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35

INHOUDSTAFEL

Voorkempen

01	Gebouw O	6
02	Gebouw M	9
03	Topsportschool	10
04	Gemeenschapscentrum 't Blikveld	12
05	Administratief Centrum	14
06	Woning van den Schrieck	18
07	Woning Vandervaeren	21
08	Inkomgebouw UZ Gasthuisberg	23
09	Psychiatrisch centrum Gasthuisberg	25

Kempen

10	Tweewoonst Schellekens-Op De Beeck	28
11	Architectenwoning C. en L. Vanhout	30
12	Villa 'de Warandekens'	32
13	De Warande	34
14	Monasterium Magnificat	40
15	Sint-Pauluskerk	42
16	Seppenshuis	44
17	Huis aan 't Laar	46
18	De Rode Roos	48
19	Onthaalgebouw De Hoge Rielen	50
20	Jeugdherberg Wadi	52

Oosthoek

21	Stedelijke sporthal	56
22	Ecotron	57
23	Brug Vroenhoven	59
24	Kerk 'reading between the lines'	60
25	Winge Golf & Country Club	61
26	Droogloods	62
27	Schoenwinkel Pedico	64

Rond Antwerpen

28	Atelier Koen van den Broek	67
29	Kanaalsite: site en masterplan	69
30	Kanaalsite: silo's en toren	72
31	Kanaalsite: de Cubes,	75
	Museum Vervoordt Foundation en de Ateliers	75
32	Kanaalsite: Escher, Pakhuizen,	78
	Waterhuis en Artist studio's	78
33	Kanaalsite: structuur	82
34	Kanaalsite: landschap	84
35	Kinderdagverblijf Parkvilla	86

ARCHIPEL

niko vola

Wienerberger